

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 3.
Mars
1949.
Pris 65 öre

Foto: Cassel

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o
Timmermansgat. 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

A.-B. ARBETARNES TRYCKERI

Barnhusgatan 14 — STOCKHOLM
Tel. 10 22 76, 11 11 92 — Postg. 4739
Böcker — Tidskrifter — Blanketter

HERMAN ANDERSSON & SON TRYCKERI - Dalagatan 12, tel. 31 51 00

Rekommenderas för gediget
Affärs-, Illustrations- och Boktryck

MARIA ANDERSSON PARFYMHANDEL

Hornsgatan 59 B — Telefon 43 05 77
REKOMMENDERAS

K. G. BERGHOLTZ & C:o KLOCKGJUTERI

Etabl. 1853
Tel. 10 72 90 Stockholm Tel. 10 72 90

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm
Alla slag av papper för tryckerier
Specialitet
Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

VART NI GÅR I VÄRLDEN

så blir vandrigen lätt i skodon av
KEMBELS HANDMETOD
Butik: Drottninggatan 65

Allt i Sulläder, Plattläder, Skinnvaror, Arbetsskodon, Trätöfflor, Stövlar, Pjäxor, Chaufförkängor, Skinntofflor, Chaufför- och arbetshandskar, Reseffekter, Tågvirke, Bindgarn och seldon finner Ni i Oskar W. Lindgren & Co, Läderhandel, (Torsten Blidén). Ringvägen 127 (nära Götgatan). Tel. 41 09 14. Obs! Boxkalvstövlar, Sportskodon, Motorkängor och sydda manskängor av C. G. Ströms i Kumla välkända fabrikat, Mod. priser.

MONBERG & THORSEN A.-B.

Kungsgatan 60 — STOCKHOLM
BROBYGGNADER
Hamnanläggningar - Grundläggningar, Silo- o. Fabriksbyggnader

Reinholds goda bröd

Birkagatan 28, Sveavägen 45
Götgatan 96, Nytorosgatan 38
Saltsjöbanan, Slussen

IFA ETT NAMN ATT MINNAS

då det gäller porträtt- och interiörfotografering, förstoringar m. m.
Drottninggatan 114 A — STOCKHOLM
Telefon 31 19 82

KAFFESTUGAN

Svartmannagatan 11—13

REKOMMENDERAS

FIRMA NYA SVENSKA SKROT A.-B.

N. Stationsgat. 21, STOCKHOLM
Telefon 30 65 23

RESTAURANT RICHE STOCKHOLM

Lunch - Diné - Souper
Stor elegant festvåning

F:a Zeuthen & Aagaard

Contex & Dupliceringsmaskiner m. m.
Kungsgatan 44
STOCKHOLM

Vackra ENRUMSMÖBLER i ek och björk
Kompletteringsmöbler, Mattor, Sängkläder, Gardiner, Armatur m. m.

CONRAD ÄHLBERG
7 Bryggaregatan Telefon 23 04 75
BILLIGA PRISER - KREDIT ORDNAS

TUMBA BRYGGERI

Telefon Tumba (753) 300 28, 300 27

Rekommenderar sina välkända tillverkningar av:

Skattefria maltdrycker, Vichyvatten
samt Läskedrycker

BETALD ANNONSPLATS

BODEN

I 19:ns DAMFRISERING

(Inneh. Inga-Mari Hemling)

Rekommenderas
Tel. 1769 BODEN Tel. 1769

MARTIN HEDMANS
BAGERI, KONDITORI och KAFÉ
Kungsgatan — BODEN — Telefon 2280

Rekommenderas
Dagligen färskt bröd o. gott bryggt kaffe

TANDLÄKARE WÄNNSTRÖM
Drottninggatan 4 - Telefon 1019
BODEN

Britta Nilssons
FINBAGERI & CAFÉ
Kungsgatan 10, BODEN. Telefon 2598
Rymliga och trevliga lokaler

Beställn. emottagas
Begravningar arrangeras

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret
Telefon Boden 650 16

GYNNA

Status annonsörer

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kocksgatan 15, Stockholm

Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11

Prenumerationspris: Helår 7:—, halvår 4:— DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

MARS 1949

Utkommer en
gång i månaden
12:e årgången

Ansvarig utgivare:
EINAR HILLER

Ägare:

Redaktör:
SIXTEN HAMMARBERG

Det finns också ett andligt behov...

För många läsare av denna tidskrift ter sig kanske våra ofta återkommande påpekanden och krav om högre levnadsstandard på grund av de lungtuberkulösa medicinska särställning, bättre bostäder, lättare och ur hälsosynpunkt lämpliga arbeten o. s. v., som en materialismens höga visa. Det finns också något som man kan kalla andlig nöd och fattigdom. Naturligtvis finns det ofta ett orsakssammanhang mellan den andliga och materiella nöden. Det är svårt att draga upp bestämda gränslinjer, men låt oss åtminstone göra ett försök, ett försök att klarlägga vad som kan innefattas i ett rent andligt behov. En sjuk och ekonomiskt nedpressad människa befinner sig även i svår andlig misär. Om de rent själsliga krafterna hos en människa är på upphällningen — då hjälper det föga med ekonomiska understöd, räknat efter vanliga understödsnormer och paragrafer. Den andliga utsvältningen under en lång sjukdomstid kan oftast vara mera ödesdiger än de rent ekonomiska svårigheterna, även om det först nämnda tillståndet oftast har sin grund i de senare förhållandena. Vi skola försöka förklara det hela med några enkla ord. När sjukdomsprognosen är ställd — domen lyder sanatorievård — följes detta avslöjande oftast av en stark psykisk reaktion och depression. Uppbrott och avsked från familj, vänner och kamrater följer. Vad har det nya livet på sanatoriet att bjuda? Finns det ersättning för vad som förlorats, möjligheter att leva ett — för att använda ett något exklusivt uttryck — rikt andligt, kulturellt liv. Finns det tillgång till böcker, tidningar och tidskrifter, radio, film, finns det möjligheter till kulturutbyte med världen utanför sjukhuset, finns det konst på väggarna och är den andliga atmosfären stimulerande och utvecklingsbefrämjande? Ja, detta gäller även i vissa stycken världen utanför sjukhusen men

i än högre grad den sjuke — den som nyss fått sjukdomsbördan på sig, blivit isolerad från sin tidigare miljö, och vet att en lång prövo- och sjukdomstid stundar. Det gäller en människa, som just utbytt det friska, pulserande livet mot sjukhusmiljön, sjuksalens standardiserade möblering och väggarnas ofta kala och intetsärande ytor mot det normala livets växlande bilder och perspektiv. Låt oss först och främst framhålla, att det inte här är fråga om någon undervärdering av de svenska sjukhusen och sjukvården, som vi alla veta ligger på ett mycket högt plan. Men om man nu får göra en värdeskala, en jämförelse mellan den rent medicinska och biologiska utrustningen för sjukhusens behov och de andliga resurserna, böckerna, konsten och allt som kan hänföras till den andliga och kulturella utrustningen, då uppstår en väldig differens, som kan ge upphov till många funderingar och frågeställningar. Kort uttryckt torde vad vi här vilja inordna i begreppet *andlig vård* vara en ganska okänd företeelse även för många i andra avseenden ganska tidsenliga sjukvårdsexperten. Vi roade oss en gång med att på ett sjukhus studera ryggarna på böckerna i dagrummets spartanska bokhylla, och med ledning därav var det lätt att räkna ut, att en person med ganska ensidigt litterärt intresse haft hand om bokinköpen. Det kunde naturligtvis ligga många omständigheter — inte minst ekonomiska — bakom detta "biblioteks" tillkomst. Men om man tänker sig, att den andliga styrkan hos sjukhusets patienter skulle byggas upp genom denna boksamling — då måste det bli mycket enkelriktade och missbildade individer, om de inte hade möjlighet skaffa sig erforderliga tillskott på andra vägar. I en tidning såg vi för någon tid sedan ett utrop, en vädjan om bidrag för inköp av radiolurar till patienterna vid ett sanatorium.

Därav kan man lätt räkna ut, att möjligheterna för patienterna att lyssna på radio inte äro så givna som man kanske tror, åtminstone inte på alla sjukhus. Många patientföreningar ha gjort storartade insatser för att med hjälp av oftast blygsamma tillgångar skaffa radioanläggningar, radiolurar, musikinstrument, böcker och tidskrifter, konstverk och mycket annat som till andlig spis hör. Mycket har också gjorts för att knyta kontakter med folkhögskolekursföreningar och andra bildnings- och kulturorgan utanför sjukhusen, men man kan dock beteckna allt detta som försök, den kulturella isoleringen för sjukhusen är ingalunda bruten, kultur-livet inom sjukhusen ligger i stort sett i lägervall.

En del sjukhusdirektioner ha nog visat förståelse även för dessa frågor, men någon "kulturell upprustning" för sjukhusen i dessa ords rätta bemärkelse kan man inte tala om. Mot vårt resonemang kan givetvis göras invändningar. Det har varit viktigast att först skaffa annan behöblig utrustning för sjukhusen. Böcker och konst m. m. har fått komma i andra rummet. Och det finns nog mycket berättigat även i de sistnämnda synpunkterna. Inte minst med tanke på vad sjukvården redan nu kostar landet. Men hela detta problem kan inte slås bort med dessa motiveringar. Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos har nyligen i samråd med folkbibliotekssakkunniga gjort en mycket intressant undersökning, som bl. a. visar hur bristfälligt bokförsörjningen är ordnad vid tuberkulossjukhusen i landet. Och bokförsörjningen är ju dock bara ett av elementära kulturbehov vi i korthet berört. Utöver här framförda synpunkter måste ytterligare understrykas, att det på tuberkulossjukhusen ofta är fråga om unga människor, människor, som just befinna sig i en andlig utvecklings- och mognadsperiod, en tid av isolering från många av de värden och impulser, som stå andra ungdomar utanför sjukhusen till buds. Bortsett från rent humanitära synpunkter har det också rent nationalekonomiska konsekvenser att utsätta en stor grupp av människor, som råkat ut för sjukdomar och handicap, för en andlig utsvältning. Här skulle mycket vara att tillägga, men vi få i denna artikel nöja oss med att slutligen konstatera, att här finns ett stort och mycket försummat område: sjukhusens kulturella upprustning. Hur detta stora problem skall lösas kan nog varken vi eller någon annan säga just nu. Avsikten med denna artikel är närmast att stimulera till en debatt omkring frågan. För vår del ha vi för avsikt att återkomma till ämnet i andra sammanhang. Det andliga och kulturella behovet vid våra sjukhus är ett ämne, som bör stimulera till en fruktbarande och positiv debatt.

Sixten Hammarberg.

Genom mina sociala

Om svensk historia anno 1600
och 1949 m. m.

Samhället visar vissa tecken på tillfrisknande. Exporten av papper till Amerika och fotbollspelare till kontinenten har kommit igång, arbetsmarknadsstyrelsen har begärt 3 miljoner för arbetsvård och några riksdagsmän har avlossat en kraftig torped mot läkemedelsfondens fyrtiomiljoners massiv i det vällovliga syftet att ge svenska folket billigare läkemedel. Det finns hälsotecken. Trots allt buller om västblock och östblock, atlantpakt och nordpakt m. m. Och i stort sett kan man väl instämma med den gode riksdagsmannen, som lär ska ha yttrat i radio "att allting inte är som det borde vara." Men som sagt — det finns också ljuspunkter!

— — —

— Dom borde snygga upp statyerna här i Stockholm. Det är inte roligt att titta på våra ärggröna historiska kungar, säger vännen, historikern och akademikern, som ibland åker med 33:an liksom vi.

— Vi håller kanske på att få nya historiska hjältar, och då är det inte längre så noga med de gamla. Kanske snart försvinner Karlarna den XII, XI, X, IX och alla de andra hjältarna från sina stabila socklar och får lämna plats för nya, säger vi.

— Du menar väl inte att vi ska förgripa oss på våra stora historiska minnen, säger akademikern-läraren och en lätt rodnadssky av förtrytelse drar över hans annars kyligt lugna och välbalanserade anletsdrag. Du har bestämt tagit skada av det myckna sysslandet med socialvård, sjukvård, eftervård, arbetsvård och alla andra vårdformer, tillägger han med ett försök till skämt.

— Var inte ängslig, svarar vi. Det är inte någon reform om den historiska undervisningen vi tänker genomföra. Du kommer säkert att få undervisa om slaget vid Narva, slaget vid Poltava, slaget vid Lützen, slaget vid Lund och alla de andra *slagen* även i fortsättningen. Men vad vi vill fästa uppmärksamheten på är, att det håller faktiskt på att ske en *omvärdering* av hjältarna hos den svenska ungdomen.

— Får jag ställa en direkt fråga, säger akademikern

(Forts. å sid. 10.)

Riksdagsmotioner om nya TBC-läkemedel och sänkta apotekspriser

Läkemedelsfondens 40 milj. bör användas för billigare medicin —
proposition redan vid innevarande riksdag?

Som tidigare i korthet angivits i Status januarinum-
mer uppvaktade en delegation från De lungsjukas riks-
förbund inrikesministern i december föregående år.
Avsikten var närmast att få till stånd en prisreducering
på nya läkemedel mot tuberkulos, ett effektivare stöd
åt forskningen på området och garanti för att geogra-
fiska olikheter, sjukhusens otillräckliga läkemedels-
anslag och lokala förhållanden, icke skulle utgöra hin-
der för tbc-sjuka att tillgodogöra sig de senaste rönen
och möjligheterna till hjälp mot sjukdomen. Vid detta
sammanträde hos inrikesministern framhölls även, att
man ev. kunde tänka sig att medel ur den s. k. läke-
medelsfonden, vilka f. n. utgöra drygt 40 milj. kr.,
skulle kunna användas för de nya utgifter det här var
fråga om.

Riksförbundet kan glädja sig åt, att flera riksdags-
män ägnat dessa problem uppmärksamhet vid inne-
varande riksdag. En särskilt betydelsefull motion har
väckts i andra kammaren av riksdagsmännen Alarik
Hagård och Folke Kyling angående användningen av
fonden för reglering av läkemedelsprisen m. m. (en lika-
lydande motion har väckts i första kammaren av Carl
Eric Ericsson, Ragnar Lundqvist och Hj. Nilsson).

Motionärerna framhåller, att syftet med den s. k.
läkemedelsfonden, som tillkom redan år 1936, bl. a. var
att densamma skulle användas för att nedbringa all-
mänhetens kostnader för läkemedel. Apoteken få till
denna fond betala en avgift i vissa fall upp till 90 pro-
cent av rörelsevinsten, och under de år som denna av-
gift uttagits har fonden nu växt till cirka 41 milj. kro-
nor. Ytterst är det allmänheten — de sjuka — som
åstadkommit denna kraftiga tillväxt av fonden, och
motionärerna ifrågasätter, om inte exempelvis de kro-
niskt sjukas och tbc-sjukas läkemedelskostnader skulle
kunna nedbringas genom att medel från fonden tages
i anspråk. Oavsett 1946 års läkemedelsutredning och
de ev. förslag om apotekens framtida organisation m. m.
som komma att framläggas torde man redan nu kunna
tänka sig vissa reformer, exempelvis en specialprissätt-
ning på läkemedel till förmån för tbc-sjuka.

En annan betydelsefull motion i delvis samma syfte
som ovanstående har väckts av ordföranden i De lung-

sjukas riksförbund, riksdagsman Sigfrid Jonsson m. fl.
Motionärerna framhålla bl. a., att nu gällande bestäm-
melser om fri kvävgasbehandling för lungtuberkulösa
måtte få en modernare utformning, d. v. s. att bestäm-
melserna skulle gälla oavsett vilka behandlingsmetoder,
som tillämpas, då behandlingen med nya läkemedel mot
tuberkulos är i rask utveckling i hela landet. Vidare
hemställs, att statliga garantier skapas för att samtliga
tuberkulossjukhus i landet ha tillgång till alla möjlig-
heter till behandling av tuberkulos som den nutida ve-
tenskapen kan erbjuda. Denna motion — som återgives
här nedan in extenso — utmynnar i en framställning
om snabb behandling av de frågor motionen innefattar
och att särskild proposition måtte avgivas redan vid
innevarande års riksdag.

Av herr Jonsson i Järvsund m. fl., angående ändring
av bestämmelserna om kostnadsfri behandling av tuberku-
lossjuka, m. m.

Vid olika tillfällen ha viktiga riksdagsbeslut fattats, vilka avsett
att underlätta möjligheterna att erhålla erforderlig vård och
behandling mot den förhärjande folksjukdomen tuberkulos. Sjuk-
domens särpräglade karaktär, icke minst de ekonomiska kon-
sekvenserna för såväl samhället som den enskilde, gör att man
alltid måste ha uppmärksamheten riktad på alla de åtgärder,
som kunna reducera och förebygga dess skadeverkningar.

Vid 1944 års riksdag (Kungl. Maj:ts kungörelse nr 332/1944)
beslutades att statsbidrag för kvävgasbehandling jämte resor
för erhållande av sådan behandling skulle utgå till medellösa
eller mindre bemedlade patienter efter utskrivning från sjuk-
hus eller när andra skäl talade för dylik behandling. En min-
dre del av dessa kostnader (1/3) skulle bekostas av landstingen,
och som medellös eller mindre bemedlad räknades person, för
vilken det senast fastställda beskattningsbara beloppet jämte
förmögenhet icke överstiger en viss gräns. (Svensk författnings-
samling nr 904/1943).

Ovanstående bestämmelser ha också visat sig ha stor bety-
delse och ha hälsats med allmän tillfredsställelse, inte minst av
de tuberkulossjuka själva, som genom dessa förmåner erhållit
en betydande lättnad i de ekonomiska bekymmer den oftast
långvariga sjukdomen medför. Sedan ovanstående bestämmel-
ser om den s. k. "fria kvävgasbehandlingen" genomfördes, har
emellertid även utvecklingen i fråga om behandlingsmetoder
mot tuberkulos gått framåt. Särskilt under de senaste åren ha
vi med regelbundna intervaller erhållit meddelanden om lovande
resultat, uppnådda bl. a. med de nya läkemedlen PAS (para-
amino-salicylsyra) och streptomycin. Dessa resultat måste givet-
vis bedömas i relation till olika omständigheter och till att kemo-

Motionärer i tuberkulosfrågor vid innevarande riksdag. Riksdagsman John Lundberg, Uppsala (överst) och ordföranden i De Lungsjukas Riksförbund, riksdagsman Sigfrid Jonsson.

terapin ännu är en tämligen ny behandlingsmetod, men samstämmiga vittnesbörd från medicinskt sakkunnigt håll vittor, att de försök som gjorts att behandla tuberkulos enligt de nya rönen äro värda all uppmuntran och fortsatt stöd. De nya läkemedlen användas också numera i betydande utsträckning på sjukhusen i hela landet parallellt med de äldre behandlingsmetoderna. Det föreligger emellertid också betydande skillnader mellan de nya läkemedel, som här i korthet nämnts, och de äldre behandlingsmetoderna mot tuberkulos. De nya läkemedlen betinga nämligen ett avsevärt högre pris, vilket medför en hel del konsekvenser, som vi här i korthet skola relatera. Det sistnämnda förhållandet betyder, att det exempelvis blir en betydande skillnad vid jämförelse mellan en patient, som kan erhålla fri behandling enligt ovan relaterade bestämmelser för kvävgasbehandling, och en patient som erhåller behandling med PAS (para-amino-salicylsyra). De bestämmelser, som gälla för s. k. "fri kvävgasbehandling", kunna alltså icke tillämpas på den senare patienten. En patient, som erhåller behandling med de nya läkemedlen, får alltså — och sådana fall finnas — själv bekosta en behandling, som han under liknande betingelser skulle kunna erhålla fritt enligt de gällande bestämmelserna i egenskap av "kvävgaspatient". Berörda förhållande måste givetvis innebära en uppenbar orättvisa för de patienter, som erhålla behandling enligt de nyaste behandlingsmetoderna. Då behandlingen med de nya läkemedlen mot tuberkulos — som tidigare påpekats — är i rik utveckling i hela landet, synes det oss vara av största vikt, att den därav uppkommande differentieringen

av patienter med olika behandlingsmetoder snarast undanröjes och att gällande bestämmelser på området få en mera tidsenlig utformning.

Beträffande de nya läkemedlen mot tuberkulos, vilka för närvarande betinga ett avsevärt högt pris, måste också framhållas, att det ställer stora ekonomiska krav på landstingen att inom ramen för läkemedelsanslagen vid tuberkulosjukhusen kunna tillhandahålla dessa läkemedel. Dessa läkemedels växande betydelse gör detta problem alltmera aktuellt. I detta sammanhang måste också framhållas, att landstingen redan nu ha många betydande, ekonomiskt betungande arbetsuppgifter för tuberkulosvården, såsom utbyggnad av kuratorsverksamheten vid sanatorier m. m. Å andra sidan måste kraftigt understrykas att geografiska förhållanden, läkemedelsanslagens storlek o. s. v. icke få utgöra hinder, när det gäller att som komplement till de äldre behandlingsmetoderna kunna utnyttja de senaste rönen och möjligheterna till snabb och effektiv hjälp mot folksjukdomen tuberkulos. Om man härtill tager i betraktande, att priserna på de nya läkemedlen mot tuberkulos torde avsevärt kunna reduceras genom en eventuell statlig reglering av läkemedelspriserna eller andra lämpliga åtgärder, synes det oss lämpligt, att staten ställer erforderliga garantier för att *samtliga* tuberkulosjukhus i landet ha tillgång till alla de möjligheter till behandling av tuberkulos, som den nutida vetenskapen på området kan erbjuda oss.

Med hänvisning till ovanstående synpunkter och motiveringar och berörda problems synnerliga vikt och betydelse ur folkhälsosynpunkt hemställa vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om särskild proposition redan vid innevarande års riksdag rörande ändrade bestämmelser för tuberkulossjuka att erhålla fri behandling och fria resor oavsett behandlingsmetoder och att i förenämnda proposition även i övrigt utformas bestämmelser rörande reglering och reduktion av läkemedelspriser samt statliga garantier för erforderliga nya läkemedel vid tuberkulosjukhusen i landet.

Stockholm i januari 1949.

Verner Hedlund

Alg. Gunnarsson

Sigfrid Jonsson
i Järvsänd

Helge Lindström

Gösta Skoglund

Nils Jönsson
i Rosshol

John Lundberg

K. J. Andersson
Alfredshem

J. O. Gavelin
Edvin Gustafsson
i Bogla

Pälsen Ni drömmer om...

finner Ni hos

Gör ett besök hos oss — Ni behöver ej känna något köptvång — och övertyga Er om att vi har just den päls Ni "drömt om".

Bråddgatan 1

NORRKÖPING

Telefon 210 02

Stort rådslag och lovande resultat för arbetsvården i Västerås

Högre levnadsstandard för partiellt arbetslösa kräver deras egen insats i produktionen

I Västmanland har vi själva hjärtat av en storindustri, som spänner sina trådar praktiskt taget över hela jordklotet. ASEA är ett så känt namn att man knappast behöver tala om vad som döljer sig bakom denna internationella bokstavskombination. Det är därför ganska naturligt, att arbetskraftsproblemet i Västerås med omnejd står i brännpunkten. Maskinernas rytm och det i olika sammanhang använda slagordet "maskinerna får inte stanna" är väl i dessa trakter en mera levande realitet än på många andra industriorter. — "Det där är "ASEA" och det där är också "ASEA" var ofta de korta svar Status medarbetare fick under vandringen genom Västerås i sällskap med trygga och gemytliga västmanlänningar. Denna storindustri har med andra ord vävt in sig i själva stadsbilden på ett mycket markant sätt, och man kan gott sätta *samarbetet mellan människan och maskinen* som motto för den stora socialvårds- och arbetsvårdskonferens, som ägde rum i Västerås dagarna den 13 och 14 februari. Här lever kanske befolkningen närmare industrialismens puls än i någon annan del av landet, och man kan fastslå, att platsen var väl vald för överläggningar om de dagsaktuella frågor vi i fortsättningen skola behandla. Under dessa dagar voro vi i tillfälle att dels följa förhandlingar om arbetsvårdsfrågor m. m. vid den nämnda konferensen, dels även att se något av den arbetsvård, de försök som gjorts för att ge partiellt arbetslösa sysselsättning i dessa trakter.

Socialvårdskonferensen.

Inleddes med hälsningsanförande av länsarbetsdirektör Linden, då landshövdingen, Conrad Jonsson, var förhindrad att närvara vid första dagens förhandlingar. Härefter talade ordföranden i De lungsjukas riksförbund, riksdagsman Sigfrid Jonsson. — "De partiellt arbetslösa problem är ett stort problem för samhället men störst för dem själva, framhöll riksdagsman Jonsson inledningsvis och tackade den talrika publiken, representanter för näringslivet och olika samhällsorgan och myndigheter m. fl., som i så stor utsträckning hörsammat kallelsen till konferensen. Den nutida specialiseringen och mekaniseringen i samhällslivet har gjort de partiellt arbetslösa problem mera levande än någonsin. Arbetsvården måste bilda ett mycket viktigt komplement till de sociala hjälpformerna. Lusten och viljan till arbete måste uppmuntras och hållas vid liv även hos den som råkat ut för sjukdomar och andra handicap. Arbetsterapi och andra former av sysselsättning måste byggas ut, filantropin måste vika för reella åtgärder och sociallagstiftning, försäkringar och andra hjälpfor-

Gruppbild från konferensen i Västerås. Infälld, landshövding Conrad Jonsson, som ledde andra dagens förhandlingar.

mer samt arbetsvillkor måste utformas så att de inte hindra vägen till arbete. De partiellt arbetslösa äro berättigade till ett livsuppehälle som samtidigt inger känslan av att de äro nyttiga och verksamma människor.

Förste *provinsiällkare G. Ankarsvärd* framhöll betydelsen av att man sökte leva sig in i den människas situation som nästan ständigt måste uppleva underlägsenhet och nederlag och gav en översikt om olika grupper av sjuka och handikappade, varefter *doktor A. Bjure* gav en redogörelse om reumatikernas problem m. m. Dispensärer borde inrättas för reumatiker i likhet med vad som skett för tuberkulossjuka ansåg talaren, och meddelade samtidigt att en undersökning igångsatts för en speciellt utvald kommun i Västmanland i syfte att få en klarare bild av reumatikernas problem.

Sanatorieläkare B. Karth ansåg att arbetsplaceringen för de tuberkulösa var mycket viktig samt att sjukhusen kunde behålla dem så länge att de med större trygghet kunde återgå till arbete. Det var inte lätt att göra upp någon förteckning över lämpliga yrken, men man kunde nämna vissa såsom olämpliga, exempelvis skogsarbete, gjuteriarbete, gruvarbete m. fl. Arbetsutbildningsinstitutet vid sanatoriet Skogsfjället liksom arbetsterapi vid samma sjukhus hade visat sig vara till mycket god nytta för de sjuka, och talaren hoppades på att denna verksamhet skulle kunna utvecklas.

Slutligen kom doktor Karth in på problemet smittskräcken, som ibland kunde ta sig uttryck på ett beklämmande sätt hos

Här se vi en massa små arbetstempon, detaljtillverkningen för den elektriska industrin, utförda av de vid arbetsträningsinstitutet inskrivna lungkonvalescenterna. Verkmästare Sigurd Eriksson synar ett arbetsstycke och konstaterar att arbetet är fullgott. Det är sällan vi fått någon anmärkning mot de arbeten vi hittills utfört här, säger verkmästaren, som tycks vara belåten med sina anställda.

såväl arbetsgivare som arbetskamrater. Härvid var att tänka på att det finns smitta av olika former och att smittan från tuberkulos vanligen icke överföres så lätt som från andra smittsamma sjukdomar, pest och influensa m. fl. På sjukhusen göres allt för att få patienterna smittofria och att de skola stå under betryggande kontroll. Det var också att märka, att de synnerligen olustiga intermezzon, som uppstått i de fall tuberkulösa epidemier uppstått i skolor i samband med att någon lärare varit smittkälla, hittills icke i något fall orsakats genom sanatoriepatienter, som varit inskrivna på sjukhus och stått under läkarekontroll. Detta var något att tänka på för alla, som hyste misstrouende för f. d. sanatoriepatienter.

Doktor B. Odqvist gav en översikt om synkrav för olika yrken och betecknade dessa krav som rena skrivbordskonstruktioner i en del fall. Dessa bestämmelser voro f. n. föremål för en utredning. Utredningen skulle kunna åstadkomma en mera tidsenlig bedömning av synkraven med stöd av praktiska erfarenheter, hoppades doktor Odqvist.

Doktor Hedfelt, industriläkare vid ASEA, talade om en del erfarenheter från sin verksamhet inom detta stora företag. Provanställningar för partiellt arbetsföra hade ordnats vid ASEA — det gällde i huvudsak arbetare från de norra delarna av landet — och av 97 anställda hade 56 slutat medan 41 fortfarande kvarstodo i företaget. Den kritiska gränsen för överrörlighet utgjorde 3 månader, och många av dem som slutat hade ofta en lång sjukdomstid bakom sig. Erfarenheterna av dessa anställningar visade även behovet av en övergångstid från sjukhus till arbete i öppna marknaden, d. v. s. att partiellt arbetsföra under någon tid genom arbetsterapi och arbetsträning fingo öva upp arbetsförmågan succesivt för att bli bättre rustade för en sta-

digvarande sysselsättning. Doktor Hedfelt meddelade vidare, att företagsledningen inlett samarbete med en arbetsforskningsgrupp vid tekniska högskolan i syfte att få mera kunnskaper om olika förhållanden på arbetsplatsen som påverka hälsotillståndet, arbetspresentationen och arbetsförmågan m. m.

Efter en del smärre inlägg av olika fackmän inom näringsliv och yrkesinspektion m. fl. avslutades första dagens förhandlingar.

Konferensens andra dag inleddes av landshövding Conrad Jonsson, som bl. a. framhöll nödvändigheten av hushållning med arbetskraften och att konferensen i detta sammanhang hade en stor uppgift att fylla. Härefter talade förste byråinspektör Roland Ericsson. Trots knappa resurser hade arbetsvårdsorganisationen och arbetsförmedlingen hittills lyckats placera omkring 38.000 personer med arbetshinder och omkring 4.000 personer hade blivit föremål för andra åtgärder, d. v. s. hjälp till drivande av någon egen rörelse, inköp av arbetsmaskiner och verktyg m. m. Man kunde beräkna att arbetsförmedlingen hade att möta omkring 29.000 arbetssökande partiellt arbetsföra per år och för att kunna bereda dem möjligheter till utkomst och arbete var arbetsvårdsorganisationen inom Arbetsmarknadsstyrelsen i stort behov av ökade personalresurser och medel för olika slag av arbetsvårdande åtgärder, arbetsträning, yrkesutbildning och omskolning, skyddad sysselsättning för höggradigt partiellt arbetsföra m. m. I fortsättningen framhöll byråinspektör Eriksson särskilt behovet av kuratorer vid sjukhusen och tillräckliga bidrag för olika åtgärder. Arbetsmarknadsstyrelsen hade även begärt betydande anslag hos regeringen för att kunna möta alla de nya arbetsuppgifter, som väntade på sin lösning.

Syssloman Einar Lind erinrade om att det inte räckte med att man stiftade lagar utan att man också förde lagarnas anda ut i det levande livet. Lind framhöll, att fttigvårdslagen rätt tillämpad i praktisk handling gav stora möjligheter att hjälpa många

Arbetsinstitutet sysselsätter också kvinnor. Fröken Wallblom sysslar med lättare monteringsarbete. Hon är glad att ha fått sysselsättning några timmar per dag under konvalescenttiden. Man slipper känna sig alldeles onyttig och självförtroendet stärks, då man ser att man kan utföra arbete. Som önskemål framhåller fröken Wallblom att arbetsinstitutet borde ha ett större antal arbetsuppgifter av varierande art. Själv är hon mest intresserad för kontorsarbete och läser stenografi och en del andra ämnen på korrespondens om kvällarna.

partiellt arbetsföra till arbete, om de kommunala myndigheterna brukade denna lag på ett förnuftigt sätt. Talaren belyste med några praktiska exempel, hur man genom fattigvården kunnat hjälpa människor fram till självförsörjning och produktivt arbete. Understödsdagarna hade med andra ord förvandlats till skattebetalare, de hade försvunnit ur understödsjournalerna och samhället hade fått ett tillskott av arbetskraft.

Ombudsman Göte Juhlén gav en del synpunkter på fackföreningsrörelsens inställning till de partiellt arbetsföra och hävdade bl. a., att man från fackföreningshåll inte hade någon officiell inställning till de partiellt arbetsföra. Man hade dock gjort en hel del för att inte avtalen skulle lägga hinder och att en uppmjukning av anställningsvillkoren i vissa fall skett för att bereda sysselsättning.

Beträffande den ofta obefogade bacillskräck, när det gällde f. d. sanatoriepatienter, som en del talare berört, framhöll ombudsman Juhlén, att allt måste göras för att ge vederhäftig upplysning på arbetsplatserna. Läkarna hade här en stor uppgift att fylla. Man kunde tänka sig upplysningsbroschyrer, vilka dock borde vara enkelt och klart avfattade och inte ge intryck av några vetenskapliga avhandlingar om tuberkulosen.

Siste talare var ingenjör Edvin Jonsson från L. M. Ericssons industrier i Stockholm. Åhörarna fingo här en mycket grundlig redogörelse om de erfarenheter som gjorts vid sysselsättning av partiellt arbetsföra inom L. M. Ericssons företag. Härefter följde diskussion, vilken tyvärr på grund av brist på utrymme dock ej kan återgivas ens i koncentrat. Man kan kort och gott instämma med sekreterare Charles Hedkvist, som i ett inspirerat slutanförande bl. a. framhöll, att om de partiellt arbetsföra skall lyftas upp på ett högre plan i nivå med andra människor, då har man också behov av deras egen insats: en högre levnadsstandard för partiellt arbetsföra kräver deras egen värdefulla insats i produktionen. I övrigt måste framhållas, att västeråskonferensen ifråga om deltagarantal och mångsidighet i representationen torde vara den bästa konferens som hittills hållits i landsorten. Drygt 250-talet representanter för olika organ och intresserikt-

Här se vi en arbetare vid en mindre maskin samt arbetsvårdsassistent Hultåker, som intresserad följer arbetstempots gång.

ningar hade hörsammat kallelsen, och om man nu skall framhålla någon särskild grupp kan särskilt understrykas det stora intresse som visade från näringslivets delegater både vad det gällde deltagarantal som värdefulla inlägg i debatter och förhandlingar. ASEA-staden Västerås är, som framhållits i inledningen, ett storindustrins centrum. Detta satte även sin prägel på konferensen.

Arbetsvård i Västerås.

Under vistelsen i Västerås blev det möjligt för Status medarbetare att se några praktiska försök inom arbetsvården i staden. I anslutning till Skogsfjällets sanatorium har man fått till stånd ett arbetsträningsinstitut för sanatoriepatienter.

Det är enbart roligt att gå omkring i denna boning, där man liksom känner att sjukdom och överksamhet får vika för arbete och pånyttfödelse till ny aktivitet. Denna känsla blir ytterligare stärkt, när man får tala mera personligt med några av de vid arbetsinstitutet inskrivna patienterna. Förste arbetsvårdsassistent Eric Hultåker vid länsarbetsnämnden och Alfred Lindahl, styrelseledamot i föreningen för lungsjuka i Västmanland, står välvilligt till tjänst med alla upplysningar.

I Västmanland har man nu tillsatt en arbetsvårdsnämnd med representanter för landstinget, arbetsgivare, fackföreningsrörelsen, en läkare m. fl. Alfred Lindahl representerar de partiellt arbetsföras organisationer i arbetsvårdsnämnden och inom denna finns ett särskilt arbetsutskott. Det är under denna nämnd som arbetsinstitutet sorterar.

— Det finns 14 personer inskrivna här vid institutet nu, säger herr Hultåker. Verksamheten är knappt årsgammal, vi äro glada över att ha kommit igång även om vi naturligtvis inte anser att

Ett tvärsnitt av arbetslokalen med två arbetare i full fart med sina arbetsstycken.

allt är som det borde vara. F. n. får vi arbetsuppgifter från ASEA:s industrier här i staden, vilket har varit mycket värdefullt för oss, men vi önska oss ett större register av arbeten, mera variation och mångsidighet i sysselsättningen, för att kunna fylla uppgiften med arbetsträning, utröna anlag för ev. kommande utbildning och stadigvarande sysselsättning på lämpliga arbetsplatser. Arbetsinstitutet är alltså en övergångscentral, en mellanstation mellan arbetet i öppna marknaden och sjukhuset. På önskelistan står också ett lunchrum, och vissa praktiska skäl tala för att anläggningen borde flyttas närmare staden. Sammanlagt ha hittills 3.499 arbetstimmar utförts med en medelförtjänst av kronor 1:63 per timme för de inskrivna. Lägsta arbetstiden per person är två timmar om dagen. Man får vanligen börja att pröva sig fram med denna tid, men det finns också några, som arbeta full dag. Patienterna står under medicinsk kontroll, och arbetet tycks bara ha bekommit dem väl.

En 40-års man, som varit inskriven vid arbetsinstitutet sedan i april 1948, berättar om sina erfarenheter från sanatorielivet. Han blev sjuk första gången 1937 och stod då inför alternativet att ta ett mycket tungt arbete efter utskrivningen från sanatoriet. Till saken hör också, att de inte var lätt att få något arbete, och så fick han anställning som hantlangare åt en murare med påföljd att han snart fick packa sin kappsäck och resa till sanatoriet igen. Man förstår mycket väl, att denne man uppskattar arbetsinstitutet, där man kan få börja i den takt krafterna illåter och träna upp arbetsförmågan efter en långvarig sjukhusvistelse. Hade det funnits en sådan anordning hade sannolikt inte detta återfall i sjukdomen inträffat. Denne präktige man, som fortfarande vill göra allt för att kunna försörja sig, har säkerligen många olycksbröder överallt ute i våra bygder i olika delar av landet.

Mycket skulle vara att tillägga om allt vad vi erfarit under dessa dagar i Västerås, men vi hoppas, att läsaren i alla fall med hjälp av bilderna får en uppfattning om den nya systematiska arbetsvård, som håller på att växa fram i landet. Och när vi lämna Västerås och på vägen till tåget dryftar intrycken av de gångna dagarnas erfarenheter utbrister en av våra "västeråsare" helt spontant: "Ja, det är minsann inte en dag för tidigt!" Och däri kan man nog instämma. Det är på tiden att vi utnyttjar de partiellt arbetsföra och rensar bort alla fördomar och förutfattade meningar om dessa människor. Landshövding Conrad Jonsson träffade nog sanningens kärna, när han kort och gott konstaterade att vi måste hushålla med vårt människomaterial. — Vi instämmer: Det är minsann inte en dag för tidigt!

MARMOR INGEN LYX

utan praktisk och billig vardagsvara

i fönsterbänkar

trappor

och golv

AB BJURSTORPS MARMORVERK

Fabr. i Katrineholm. Tel. Ö. Vingåker 83.
Försäljningen Västervik. Tel. 2246 o. 83.

GENOM MINA SOCIALA . . . (Forts. fr. sid. 4.)

och tar på sig den min han använder framför svarta tavlan. Om en omvärdering håller på att ske hos den svenska ungdomen — vilket jag starkt betvivlar — måste detta bygga på högst subjektiva iakttagelser. Vi pedagoger, som står ungdomen mycket nära, tycks inte ha märkt någonting. Men Ni som läser statens offentliga utredningar och ventilerar avigsidorna både baklänges och rätt — Ni tycks ha märkt något. Motivera!

Akademikern verkar nu en aning upprörd, och vi tycker själva att det hela börjar bli olustigt, men har man kommit med ett påstående måste detta naturligtvis motiveras . . .

— Förr svängde våra fältherrar och konungar svärdet över huvudet och kommenderade framåt. Dimman låg tung över slagfälten och kejsarens väldiga fyrkanter kastades överända, guldkonungen från Norden hälsades som befriare o. s. v. — allt enligt vår svenska historia. Numera har kanonerna utbytts mot fotbollar, och skottlossningen rör sig på ett helt annat plan. Dimman finns kanske på fotbollsplanerna både i Paris och Milano, när Garvis Karlsson och Gunnar Nordahl avlossar sina fruktansvärda skott. Dessa två hälsas också på sätt och vis som befriare från Norden, och varje skott som går i mål lyfter deras fotbollslag några pinnhål i serietabellen. Vi tror, att ungdomens hjärtan faktiskt mera hör hemma hos de *senare* hjältarna — det vågar vi faktiskt påstå. Vem vet, kanske om hundra år står Gunnar Nordahl eller Garvis Karlsson i Kungsträdgården och en flock nyfikna skolbarn på skolresa står runt omkring och beundra statyn . . . Är det inte ganska underligt. Bara för något tiotal år sedan hade vi stor arbetslöshet och folk sparkades ut från arbetsplatserna. Det var omkring 180.000 arbetslösa, när det var som värst. Nu har vi full sysselsättning och det är f. n. inte så många som sparkas *ut*, men nu sparka vi *in* mål i fotbollsburarna i stället, både hemma och utomlands, både i Paris och Milano . . .

— Nej, stopp! Nu har Du sparat ur mera än vanligt. utbrister akademikern med ett trött småleende. Du blandar ihop historia, fotboll och socialpolitik på ett minst sagt upprörande sätt . . . Men nu stannar 33:an och han måste hoppa av. Vi letar förtvivlat efter en någorlunda värdig avslutning på det underliga samtalet, och i sista stund hitta vi en tråd. — Egentligen gör det väl inte så mycket om statyerna är ärggröna — *det är ju snart vår!* Och han nickar glatt instämmande och försvinner med ett försonande värleende bakom högskolan.

Ting.

De lungsjukas bostadsproblem

En trängande social fråga

Syssloman Einar Lind, Göteborg.

Som framgår av pressklippssavdelningen å annan plats i detta nummer har de lungsjukas bostadsförhållanden blivit föremål för alldeles särskild uppmärksamhet på sista tiden — inte minst i Göteborg.

Syssloman Einar Lind, anställd i Göteborgs stads förvaltning, skildrar här vilka svårigheter som möter inom socialvården, just när det gäller bostäder för f. d. sanatoriepatienter. Det är alldeles tydligt, att denna brännande fråga inte kan viftas bort enbart med motiveringen, att det inte går att göra något i dagens situation med alla restriktioner på byggnadsområdet o. s. v. Vi vet bl. a., att Bostadssociala utredningen i sitt slutbetänkande upptog ett förslag till bostadsåtgärder för tuberkulösa. Vi vet också, att man på olika håll i landet — bl. a. i Göteborg och Kalmar — gjort undersökningar, som blottar ett skriande behov av bostadsåtgärder — framförallt att något göres redan nu. Om det har lättat något ifråga om möjligheterna att bereda f. d. sanatoriepatienter arbete så tycks däremot bostadsfrågan för nämnda kategori befinna sig i ett minst sagt bedrövt läge. Det är inte fråga om någon kverulans — det är svårigheter som möter inte minst socialvårdsmanen i det dagliga arbetet. Syssloman Einar Linds redogörelse här är ett tillräckligt vittnesbörd härom. Och så låta vi denna aktuella fråga gå vidare: till statliga myndigheter och lokala organ för bostadsförsörjning landet runt. Syssloman Linds skildring är f. ö. säkerligen av stort intresse för alla, som komma denna brännande fråga nära.

För någon tid sedan satt en ung kvinna bredvid mitt skrivbord och grät. Hon hade redan hunnit med två sanatorievistelser av betydande längd. Hon saknade egen lämplig bostad och ville ha min hjälp till anskaf-

fande av en sådan. Vid tillfället bodde hon hos en syster och svåger. Där var hon emelertid inte välsedd. Familjen hade ett litet barn på tre år. De unga föräldrarna voro rädda om sin lille och därför skola de inte klandras.

Kvinnan kände med sig, att hon var till besvär, men vad skulle hon taga sig till? Modern var död och fadern hade gift om sig. Styvmmodern vägrade bestämt att ge henne tak över huvudet. Det är ingen lätt börda att var fattig och sjuk och därtill plågad av en känsla att var ovälkommen, vart man än vänder sig . . . I en sådan situation kan själens smärta vara mera plågsam än kroppens.

För några månader sedan besökte jag en tuberkulös man i dennes bostad. Han bodde i ett gammalt fallfärdigt hus inne på en mörk, trång gård. Byggnaden var så belägen, att en solens hälsobringande stråle aldrig kunde tränga in. Härtill var lägenheten liten, dragig och fuktig. Golvytan i kök och rum mätte sammanlagt något mera än 12 m². Bostaden saknade gas, vatten och avlopp.

I denna bostad bodde man, hustru och ett några månader gammal barn. Köket var alldeles för litet för att kunna tjäna som sovrum, varför hela familjen måste tillbringa nätterna i det lilla rummet.

Förra sommaren besökte jag ett av våra sanatorier för att tala om de lungsjukas bostadsfråga. Där sammanträffade jag med tvenne familjefäder, som framförde sina bekymmer för bostaden. Båda bebodde enrumslägenheter — en modern och en omodern — med så små kök att endast rummen kunde användas till sovplats. Båda hade vardera två minderåriga barn. Männen, som snart skulle skrivas ut från sjukhuset, gick och ånglades för att de skulle komma att utgöra en fara för de hemmavarande — framför allt för de små.

Jag är säker på att många av mina läsare med erfarenheter från detta område finna mina, från det levande livet hämtade glimtar vara alltför alldagliga för att ge en bild av de mest upprörande fallen. Jag förstår dem. Många sjuka ha det oändligt mycket bekymmersammare. De t. ex., som vid utskrivningen från sjukhusen, helt sakna bostad. För att få tak över huvudet

SANATORIELÄKARE BO NORDGREN †

Ett smärtsamt budskap för styrelsen i De lungsjukas riksförbund och många andra med oss verksamma inom tuberkulosvården är budskapet om överläkare Bo Nordgrens bortgång.

Doktor Nordgren tillhör de tuberkulosläkare, som stått riksförbundet mycket nära, en personlig vän som förbundsledningen räknat som sin egen tillgång även om hans intressen och stora arbetsförmåga togs i anspråk för många andra arbetsuppgifter. Mellan oss och gotlänningarna var doktor Nordgren den naturliga förbindelselänken, och det var alltid en stimulans för oss att lyssna till hans kraftfulla och inspirerande stämma, när han per telefon eller på annat sätt ville dryfta frågor med oss om de lungsjukas problem, främst inom hans eget verksamhetsområde, Gotland.

Att Gotlands konvalescentförening, en av riksförbundets yngsta lokalföreningar, kom till stånd, är till stor del doktor Nordgrens personliga initiativ, och det var alltid litet oroligt de gånger signaturen var med på gotlänningarnas möten — man visste ibland inte riktigt om doktor Nordgren kunde komma. När han så kom var han dubbelt välkommen, och den kraft och målmedvetenhet som strålade omkring honom var just vad den ny-

Överläkare Bo Nordgren.

bildade föreningen behövde. Nu har Gotlands konvalescentförening växt sig stark, och detta är till stor del doktor Nordgrens förtjänst — men själv är han nu borta. Han gick bort i sin kraftfullaste ålder — endast 43 år gammal — men hans gärning skall leva och hållas i friskt minne

på Gotland där han lagt ned sitt största arbete, inom De lungsjukas riksförbund — och inom svensk tuberkulosvård som mist en av sina kraftfullaste målsmän.

Doktor Bo Nordgren var född i Stockholm och avlade studentexamen 1924 samt blev med. kand. 1927 och med. lic. 1933. Efter att ha varit underläkare på Serafimerlasarettet från 1930 till 1934 blev han vikarierande underläkare på Söderby sjukhus. Han tjänstgjorde sedan vid St. Eriks sjukhus, Linköpings lasarett och Sabbatsbergs sjukhus. År 1942 blev han förste underläkare vid Stockholms tbc-byrås röntgenavdelning, och från sistnämnda år till 1944 tjänstgjorde han i samma befattning vid Sabbatsbergs sjukhus. I juli 1944 tillträdde han tjänsten som sanatorieläkare vid Follingbo sanatorium och som centraldispensärläkare vid Visby centraldispensär. Dr Nordgren var en skicklig och samvetsgrann läkare och mycket omtyckt av sina patienter. Han var styrelseledamot i Gotlands länsförening mot tuberkulos och i Gotlands läkarförening samt en av initiativtagarna till Gotlands konvalescentförening. Närmast sörjande är maka, född Johansson, och fyra barn samt moder, doktorinnan Elna Nordgren, och en syster.

Ting.

måste dessa ofta dölja sanningen om sitt tillstånd och lämna felaktiga uppgifter om sina förhållanden, allt för den många gånger fullständigt obefogade smittoskräck, som på sina håll behärskar allmänheten.

De anförda fallen torde dock kunna tjäna som exempel på att de lungsjuka ha en bostadsfråga, som pochar på sin lösning; ett bostadsproblem med sina särskilda, egenartade aspekter. De makthavande i stat och kommun måste ägna spörsmålet större uppmärksamhet än vad hittills varit fallet. Av våra läkare vid sanatorier och dispensärer kunna de få nödiga informationer om vad en sund och tillräcklig stor bostad betyder för den lungsjuke och dennes event. närstående. Den allmänna bostadsbristen är f. n. mycket besvärande, men detta förhållande får icke utgöra motiv för att på framtiden överskjuta de många åtgärder, som måste vidtagas för att få de lungsjukas bostadsförsörjning löst. Goda bostäder skulle verksamt minska risken för smitta, återfallen i sjukdomen reduceras, kort sagt, en rationell lösning av bostadsfrågan skulle medföra sådan bespa-

ring av utgifter för sjukvård och andra former av socialvård samtidigt som mycken arbetskraft skulle räddas åt samhället att gjorda ansträngningar komme att framstå som väl motiverade ur ekonomisk synpunkt.

Utvägarna ur det nuvarande läget äro flera. Självfallet kommer en allmän förbättring av bostadsbeståndet även de lungsjuka tillgodo. Men man torde på den vägen icke kunna lösa frågan på ett tillfredsställande sätt. De lungsjukas ekonomi är icke sällan sådan, att de mäktat konkurrera om de högvärdiga bostäderna. De få ofta hålla tillgodo med billiga, d. v. s. undermåliga sådana.

Samhället måste här träda till. Subvention, avpassad efter vederbörandes ekonomiska bärkraft, bör kunna bli ett verksamt medel här som då det tidigare gällt att bereda andra, mindre bärkraftiga befolkningsgrupper en dräglig bostad. Den kan sedan bestå av en småstuga, ett särskilt bostadshus med flera lägenheter eller en dylik i ett vanligt hyres- eller föreningshus.

Einar Lind.

Engelsk arbetsterapi av idag

Ett ökat intresse för arbetsterapi på de engelska sjukhusen har gjort sig starkt gällande efter kriget. Arbetsterapi är med andra ord ett mycket viktigt led i sjukvården i England. I Sverige har även intresset för denna betydelsefulla verksamhet stigit under de sista åren, men utbildningen av arbetsterapeuter har ännu inte fått fastare former hos oss. Som tidigare meddelats i Status har Kommittén för partiellt arbetsföra framlagt förslag till terapeututbildning i Sverige, bl. a. skulle Slöjdföreningens skola i Göteborg omorganiseras för att kunna taga hand om denna utbildning, som även skulle täcka sanatoriernas behov av terapeuter. Det är ett allmänt önskemål att terapeututbildningen kommer igång snarast möjligt och att sjukhusen få ett tillräckligt antal terapeuter.

I senare tid har man i England, såväl som i andra länder, börjat med vad som kallas arbetsterapi, det vill säga man har medvetet i vetenskapligt syfte börjat använda arbete som läkemedel på samma sätt som man använder medicin mot hosta eller andra besvär. Arbetsterapi är dock inte så nytt som man skulle vara frestad att tro, redan under det första världskriget gjordes försök att använda arbete som hjälp att återfå hälsa. Man utgick då från två olika vägar, i det första fallet satte man soldater, vilkas arm eller benmuskler voro svaga eller förtvinate till följd av krigsskador, i apparater, vilka tvingade dessa muskler till arbete. En soldat, som t. ex. hade försvagade benmuskler fick sålunda trampa på en cykelpedal eller den vars armmuskler voro förtvinate fick arbeta i en roddapparat för att på detta sätt återuppbygga de svaga muskelgrupperna.

Den andra vägen att begagna arbetet som läkemetod bestod i att man gav soldater, som vistats länge på sjukhus, någon form av sysselsättning för att därigenom avlänka tankarna från sjukdomstillståndet. Från denna enkla början har arbetsterapien växt ut till att bli ett synnerligen viktigt och värdefullt hjälpmedel att få patienterna så störningsfritt som möjligt inpassade i det normala arbetslivet igen.

Den nya arbetsterapien skiljer sig från den under första världskriget, och även senare använda metoder, därigenom att den nu ger patienten en verkligt intressant och förnuftig sysselsättning under sakkunnig ledning. Den äldre tidens apparater voro allt för monotona och trötande särskilt som de inte gav patienten möjlighet att följa de framsteg han gjorde.

Sedan 1935 finnes i England fyra skolor för utbildning av arbetsterapeuter, dessa skolor ligger i London, Oxford, Exeter och Liverpool och kurserna varar i tre år. Till

dessa skolor mottagas studenter som icke äro under 18 år gamla och som under minst ett år arbetat inom hantverk, sjuk eller socialvård, man föredrager att de arbeta ute i praktiska livet något framför att ha kommit direkt från en skola. Kurserna besökes till största delen av flickor och detta förklaras med att lönerna äro låga, vilket gör att pojkarna inte äro så intresserade, men också därför att flickorna äro mera intresserade för sjuk- och socialvård än pojkarna, som i så fall hellre går läkarebanan.

Eleverna får åhöra föredrag i anatomi, psykologi, fysiologi, ortopedi m. m. samt om användningen av arbetsterapi inom olika sjukdomsgrupper. Mycken tid ägnas emellertid eleverna åt att lära sig slöjd och hantverk, då detta är av stor betydelse för deras kommande verksamhet. Sålunda får de lära sig väva, sticka, spinna, sy, virka, korgflätning, mönsterteckning, bokbinderi, snickeri m. m. Vidare begär man av dem att de skola ha kännedom om läderplastik, bildhuggeri, träsnideri, keramik samt framställning av leksaker, borstar, mattor och smärre metallsaker. Till varje skola hör ett dussin verkstäder i vilka mästare inom hantverksyrken undervisar.

Efter 18 månader får eleverna utföra skriftliga prov över vad de lärt under den gångna tiden. Proven omfattar anatomi, fysiologi, psykologi m. m. „därtill kommer att var och en skall göra ett ”gesällprov” inom de olika hantverksyrkena där de åtnjutit undervisning. Blir eleven godkänd

i dessa prov så får han välja mellan två grenar inom arbetsterapi, nämligen den psykologiska och den fysiologiska grenen. Resten av lärotiden användes inom skolan samt på verkstäderna samt för praktik på sjukhus och inom dess olika förvaltningsgrenar. När den treåriga utbildningstiden är slut får eleven genomgå ett mycket svårt prov, som bland annat omfattar skrivning i sex olika medicinska fack samt utförande av ”mästarprov” inom de olika hantverksyrkena.

När eleven blivit godkänd i alla dessa prov börjar hans tid som arbetsterapeut i samarbete med läkare. Det kan t. ex. vara fråga om att göra en person som fått armbrott arbetsförlor i fingrarna igen. Mannen bär ännu gipsförband och hans fingrar äro styva samt smärta vid rörelser. För att få igång uppmjukningen får mannen försöka tillverka ett flätat dammskärp av olivfärgade läderremmar, senare får han tillverka saker av bast. Efter några dagars arbete blir de styva och ömma fingrarna rörliga och smärta inte vid rörelse, det hela har skett utan att patienten egentligen närmare tänkt på hur det gått till.

Terapeutens arbete består i att i samråd med läkaren finna lämpliga sysselsättningar åt patienten, lära och följa de framsteg som patienten gör. Om det är möjligt skall han giva patienten arbete som denne hyser ett spontant intresse för enär detta visat sig vara mycket viktigt för framgång med behandlingsmetoden. Det väsentliga är att patienten har för-

En mans, vars händer varit förlamade, får syssla med urmakeri för att tvinga fingrarna att gripa små föremål.

Konstnärliga sysselsättningar har en välgörande inverkan på läkeprocessen.

troende för terapeuten, utan förtroende kan denna inte få fram det intresse som är av så väsentlig betydelse för framgången, de psykologiska faktorerna spelar härvid en ofta betydande roll.

Ett stort antal sjukhus i England har under senare år skaffat sig avdelningar för sysselsättningsterapi med därtill hörande verkstäder, instrument och maskiner. I dessa verkstäder placeras patienterna efter olika huvudgrupper. Till första huvudgruppen höra de, som efter endast kort tid av lättare arbete kan återvända till sina ursprungliga yrken. Den andra huvudgruppen består av patienter som visserligen kan återvända till sina gamla yrken men måste avstå från sitt specialarbete inom detta och i stället övergå till ett annat specialområde. Den tredje huvudgruppen slutligen består av patienter som helt måste avstå från sitt forna yrke och genomgå en omskolning till ett nytt yrke.

Naturligtvis kan man inte omskola patienterna på sjukhuset då detta skulle taga allt för lång tid i anspråk och bromsa andra patienter från att utnyttja verkstaden. Men det är under sin vistelse här som arbetsterapeuten undersöker hans möjligheter och intressen samt på grundval därav framlägger förslag till ett nytt yrke samt låter honom pröva på i någon del av detta för att se dess verkan.

Den egentliga omskolningen sker vid någon av arbetsministeriets "Traning Centers" som finnes i olika delar av hela Storbritannien. När en patient som skall omskolas lämnar sjukhuset överföres han till någon av dessa omskolningsverkstäder. Från arbetsterapeuten lämnas då meddelande till denna verkstad, vilka arbeten

som patienten utfört samt vilket yrke hans kroppsliga och andliga tillstånd kan göra honom lämpad för.

För att underlätta återupptagandet av arbetet för de patienter som återvänder till sin fabrik, men vilka inte kan utföra det tyngre arbetet de haft förut utan måste ha lättare arbete har man upptagit samarbete mellan sjukhus, fabriksläkare och verkstadsledning. Detta samarbete har visat sig vara mycket värdefullt och torde införas på alla större verkstäder i

England i all synnerhet som det visat sig innebära en tidsbesparing vid placering av den skadade i nytt arbete.

För tillfället pågår ett synnerligen intressant arbete och experiment vid en stor maskinfirma i Birmingham. Denna maskinfirma har tagit upp samarbete med ett sjukhus i staden och grundat en märklig kombination av sjukhus och fabrik. Den med de modernaste maskiner utrustade verkstaden ligger inom fabriksområdet men utgör trots detta en självständig ekonomisk enhet. Denna verkstadsavdelning producerar muttrar, skruvar, skivor, stift m. m. och alla arbetarna inom verkstaden utgöres av sjukhusets patienter, verkstaden står under ständig läkaruppsikt. De patienter som frigivits från lasarettet får här arbeta det antal timmar som deras krafter tillåter dem och för detta arbete får de en lön som tillsammans med olycksfallsförsäkringen (sjukpenningen) uppgår till deras normala lön. Om en arbetare förut haft 6 pund per vecka men t. ex. på grund av nedsatt arbetsförmåga har en sjukpenning av 2 pund per vecka utbetalar verkstaden en lön av 4 pund till honom. Efter en längre eller kortare tids arbete kunna de flesta patienter vanligen återtaga normala sysselsättningar.

Många läkare i England voro i början ganska skeptiska mot arbetsterapien både i denna och i andra former, men de flesta av dem erkänna nu att den visat sig vara ett mycket värdefullt hjälpmedel för den moderna läkekonsten. Särskilt värdefullt är att patienterna kan på detta sätt utan att tröttnas aktivt bidra till sitt tillfrisknande samt göra det möjligt för dem att mera konfliktslöst inordna sig i vardagsarbetet efter en längre sjukhusvistelse.

En man, vars vader och knäleder är försvagade, får här lära sig väva för att öka muskelkraften.

N. Bäcklin

LEK MED HÖG INSATS

Anders låg som i dimma, han visste inte var han var. Han var utanför verkligheten, den vanliga verkligheten. Ibland dansade rummet förbi i suddiga, men ändå klara, liksom etsade bilder. Det var som snitt i dimman och klara bilder av rummet bakom. Väggeklockan på den motsatta väggen, eller moderns ansikte ängsligt över honom, eller mormoderns rynkiga gumansikte, eller tavlan på väggen. Den tavlan som föreställde ett landskap med en liten röd stuga bland lummiga björkar.

Men inne i dimman fanns det också bilder, bilder som gled förbi som på en biograf, men det var inga hela akter. Det var bitar här och där, det var utan sammanhang, bara lösa bilder eller fragment. Det var svarta tavlan i skolan, men inte med räknetal eller provskrivningsuppgifter, utan med teckningar av pojkar som jumpade på Arstavikens isflak. Det var bilder från varma somrar, från badstränder med härligt svalt vatten som det var omöjligt att komma ner i. Vatten som inte var nåt vatten när Anders skulle hoppa i. Han klättrade i träd och föll med en hisnande känsla utan att nån gång komma till marken och slå emot. Mycket av vad han varit med om kom tillbaks i bilder, men i förvridda bilder.

Anders hörde också röster inne i dimman, röster som han kände igen.

— Synden straffar sej själv, det har jag alltid sagt, sa mormoderns röst.

— Blir han sämre måste vi ta hem en doktor, sa moderns röst.

Ibland kom faderns röst:

— Han kan gärna ha det, han hade inte där att göra.

— Så får du inte säga, sa moderns röst, ser du inte vad sjuk han är.

Novell av Gösta Pettersson

Det var långa mellanrum mellan rösterna och Anders hörde dom genom dimman, dom kom till honom som från en annan värld. Dimman var varm också, han kände hur hela kroppen hettade och han andades med korta nästan flåsande andetag. Läpparna kändes stela och torra.

Anders låg i hög feber.

Han och Nisse hade skolkat från skolan dagen före. Det hade börjat bli lite vår och Anders och Nisse hade bestämt sej för att gå ner till Arstaviken och jumpa.

Hela dan skulle dom vara där nere och jumpa. Det fanns inte så mycket flak ännu, det var bara ute i ångbåtsrännan det fanns, intill stränderna skulle det dröja ett tag till innan isen bröt upp.

Anders hade tagit med sej smörgåsar hemifrån på morgonen och det hade Nisse också, det hade dom gjort för att dom skulle slippa gå hem vid frukostdags. Dom hade träffats innan skolan skulle börja på morgonen och sen hade dom bakgator smugit sej ner till tullen. Dom var rädda för att träffa lärare eller elever från skolan.

Allt hade gått efter beräkningarna och när dom gick över Skanstullsbron hade Nisse pekat bort mot Arstabrons stålspänn och sagt:

— Ja, snart stutsar man på flakena där borta.

— Just det, sa Anders. Det här blir en heldag.

— Lika bra att sätta igång nu så man är i form tills den riktiga jumpningen börjar.

Dom hade passerat över bron, nerför backen vid Sandströms skidfabrik, vidare förbi båtklubben upplagda båtar. Dom hade fortsatt den tillfrusna vägen ända fram till Abborrberget och dom såg Kolbryggan snett över viken. Dom såg ut

över isen, det fanns inte en människa där nu. Nisse klättrade upp i pilen som lutade sina kala grenar ut över, vad som på sommaren var vatten, men nu var is.

— Kallt idag, sa han.

— Ja, sa Anders.

— Det kunde gott bli vår och sommar nu.

— Det är bättre att jumpa när det blir lite varmare.

— Ja, sa Nisse.

— Ska vi ta en macka? sa Anders.

— Det kan vi göra.

Dom tog fram sina små smörgåspaket och tog fram var sin smörgås och började äta. Anders stog och såg uppåt berget, på det gröna staketet där uppe och han visste att bakom det var ett trädgårdsland och en kolonistuga. Där uppe låg ett helt litet kolonierområde och snett bort till vänster låg ett kafé där det var uteservering på somrarna. Han kom på sej med att undra om det var öppet fastän han inte hade ett öre att köpa nåt för.

Här ovanför berget brukade Vikingatruppen träna på somrarna, först brukade dom hålla till inne i Eriksdalsbadet, men sen längre fram på sommarn flyttade dom hit ut. Anders mindes deras tablåer och den kraftiga undermannen Pliggens stabila ryggtavla.

Dom åt sakta sina smörgåsar.

— Vad tror du klockan är? sa Nisse mellan ett par tuggor.

— Hon är väl nio snart.

— Dags att sätta igång med jumpningen då.

— Just det, sa Anders.

— Jag har två macker kvar, dom spar vi till sen.

— Jag har också två, sa Anders.

Dom stoppade in smörgåsarna innanför lumberjackorna och gick ut mot ångbåtsrännan. Det hade frusit till på natten och mellan dom tjocka isflaken klirrade tunn nattgammal is som spröda klockor.

Dom började försiktigt hoppa mellan isflaken, som gungade och gav efter, sjönk och kom upp igen med vatten över som rann av. Inte en människa syntes till. Dom började tävla och bestämde vilka vägar dom skulle jumpa, på vilka flak dom skulle hoppa. Dom försökte vinna ut största möjliga spänning av sin farliga lek. Men det är inte skojigt att bara vara två när man jumpar. Jumpning fordrar publik och det var en sak som Anders och Nisse inte tänkt på förut. Efter en liten stund stod dom på iskanten och väntade på en båt som höll på att passera.

— Vad tror du gubben i plugget säger? sa Anders.

— Vet inte, han tror väl att vi är sjuka.

— Vad tror du klockan är?

— Vet inte.

Båten hade passerat, den arbetade sej fram i rännan bort mot Årstabron. Grabbarna stod där och såg efter den. Det var helt enkelt inget skoj att jumpa längre, men det ville ingen erkänna för den andra. Båda önskade sej faktiskt tillbaka till skolan. Skolan hade blivit en vana och när dom inte var där, visste dom inte vad dom skulle göra. Skollovsdagar gick väl an, då alla andra hade ledigt, men nu, när dom var ensamma.

— Ska vi jumpa över till andra sidan? sa Nisse.

— Vi kan ju försöka, men jag tror att det är för små flak.

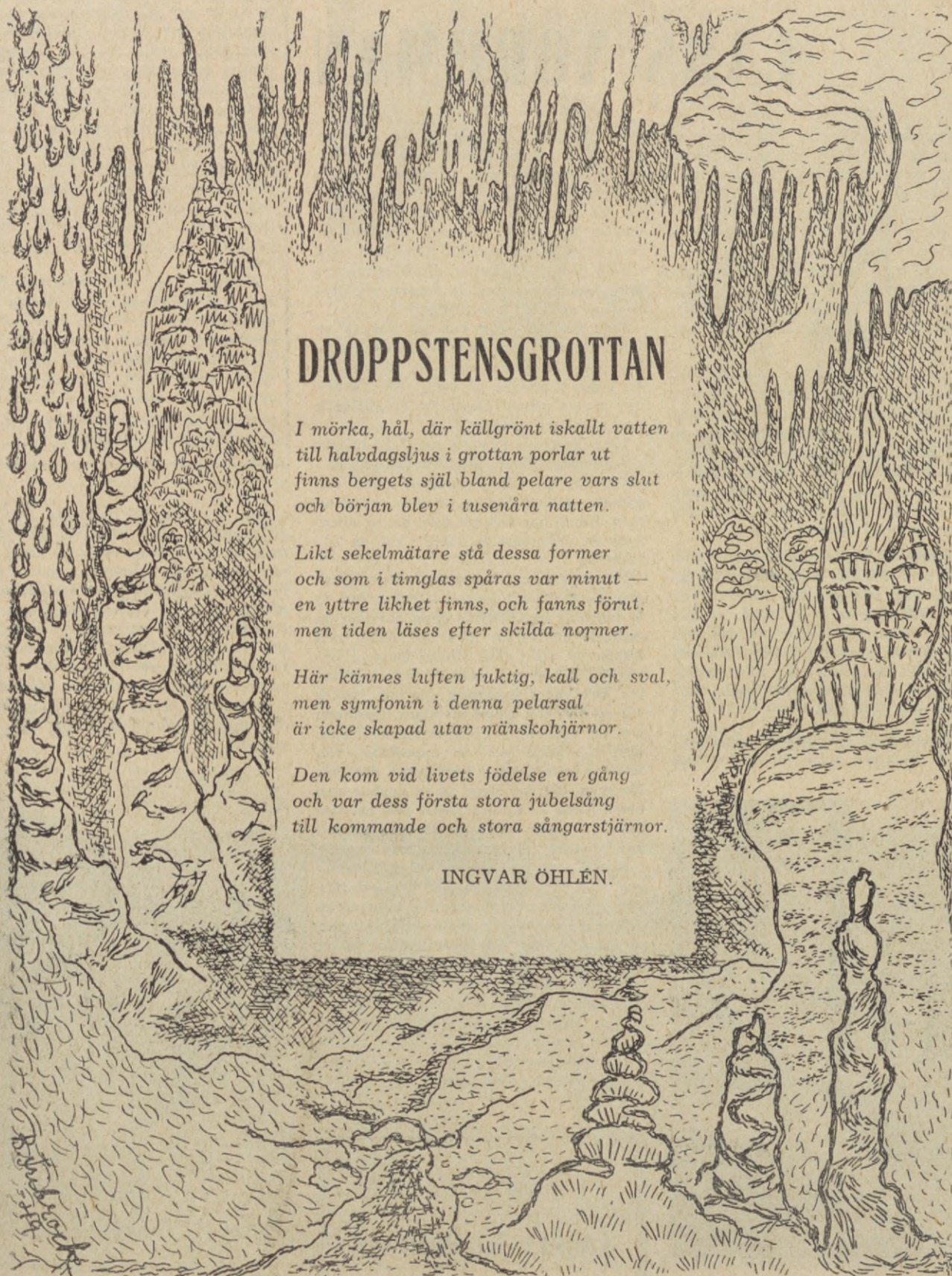
— Är du rädd?

— Nej.

— Då sätter vi gång då.

(Forts. å sid. 25.)

DROPPSTENSGROTTAN

I mörka, hål, där källgrönt iskallt vatten till halvdagsljus i grottan porlar ut finns bergets själ bland pelare vars slut och början blev i tusenåra natten.

Likt sekelmätare stå dessa former och som i timglas spåras var minut — en yttre likhet finns, och fanns förut, men tiden läses efter skilda nymer.

Här kännes luften fuktig, kall och sval, men symfonin i denna pelarsal är icke skapad utav mänskohjärnor.

Den kom vid livets födelse en gång och var dess första stora jubelsång till kommande och stora sångarstjärnor.

INGVAR ÖHLEN.

KONSTNÄREN

LARS NORRMAN

Målaren och tecknaren Lars Norrman härstammar från Mölle, där hans förfäder så långt man kan minnas tillbaka ägnat sig åt sjön, fört skepp och seglat. Från far till son gick sjömansyrket i arv. Den förste som bröt sig ur raden var Lars Norrman. Hans konstnärliga anlag tog överhand, men hans reslust låg inte fäderna efter. Han gav sig ut i världen att söka motiven för sin pensel och sitt ritstift; han satt inte hemma och målade blommor i vas.

Redan i 15-årsåldern gör han sin första resa. Han besöker Medelhavsländerna och är härunder ett gott stycke inne i Afrika, där han känner sensationen av att ha Saharas sand under skosulorna. Vid hemkomsten börjar han på Skölds målarskola och går där ett par årskurser. Färdig med den reser han över till Sovjet och slår sig ner i Moskva ett slag.

Då denna stad blir honom trång drar han sig över till alla konstnärers Mecka — Paris. Här studerar han för Fernand Legér, skaffar sig en egen ateljé och bor här ända fram till andra världskriget. Som bekant är somrarna heta i Paris och för att undgå hettan styr den unge konstnären resan norrut, bl. a. till Mölle, Köpenhamn och Grönland.

Under ett besök i Köpenhamn bekantar sig Lars Norrman med en timmerman,

som tillbringat en stor del av sitt liv bland eskimåerna. Denne talar så levande om livet däroppe på Grönland, att Lars Norman på stående fot beslutar att resa dit. Han tar sina första lektioner i eskimåiska hos timmermannen. Men det är inte lika lätt att resa till Grönland, som till en badort vid kusten. Först efter sega underhandlingar med de danska myndigheterna erhåller han tillstånd.

Och äntligen står han på däckat av "Hans Egede" som grönländsbåten heter. Han har fått underskriva en förbindelse att resan företages på egen risk. Färden upp tar en månad. Båten är försedd både med segel och maskineri.

Lars Norrman slår sig ner i Upernivik i Nordvästgrönland. Härifrån gör han expeditioner till olika boplatser, målar och tecknar, och på hösten tar han postbåten hem. Resan har förlupit utan några större äventyr. Målningarna räcker till en utställning.

Det blev en ny het sommar och isbergen på Grönland lockade. Sommaren 39 är han där igen. Denna gång har han en gedigen utrustning med sig. Först och främst ett stort tält, vidare fotogen, gevär, konserver och massor med cigaretter. Det växer ingenting där han tänker slå sig ner. Det gäller att klara livhanken genom byte med eskimåerna och jakt. Han slår följe med en expedition, van Hauens, som ämnar övervintra däroppe. Norrman blir satt iland på en boplatz som heter Neke — uttalas Nekri och betyder "kött" — som ligger på 78 breddgraden och lär vara världens nordligaste boplatz.

Denna resa blir äventyrligare. Livhanken är i fara flera gånger. Vid ett tillfälle övernattar den reslystne konstnären tillsammans med en eskimåisk följeslagare på ett öde skär. På natten väcks de av ett öronbedövande dån. Ett isberg är i rörelse och svallvågorna från det sköljer över skäret och tar det mesta av utrustningen med sig. Bland annat en kamera och en samling oersättliga filmer. Resnären hade överenskommit med en paristidning att göra fotoreportage.

En konstnär och resande av stora mått är Lars Norrman, en ung, äventyrslysten och oförfägen pojke av sjömanssläkt från Mölle. Nyligen berättade han i radio om sina äventyr i Afrika, och egentligen är denne konstnär en märklig syntes av forskningsresande, målare och sjöman. Och hans reslust sträcker sig inte bara till värmens utan även köldens trakter. Lars Norrman känner sig lika hemma bland eskimåerna på Grönland som bland negrerna i Afrika, och hans konstnärliga ådra blommar lika rikt oavsett breddgrader, värmegrader och köldgrader.

Norrman är med andra ord både syd- och nordman, en tecknare och konstnär med de vidaste vyer och en osedvanlig reslust i blodet. Vi tycker därför, att han gott kan få utgöra huvudpersonen i detta nummer i vilket även andra tecknare och konstnärer beretts något större utrymme än i våra vanliga månadsnummer.

Han drar sig till sydligare boplatser, dit postbåten efter avtal ska hämta honom. Men den låter vänta på sig, i motsats till höstens snöstormar som kommer i tid. Ibland händer det att konstnären måste sitta uppe natten igenom och hålla i tältstängningen för att inte hela härligheten ska fara sin kos. Och på primuset har han full fräs för att inte förfrysas. Efter utomordentliga strapatser når han Köpenhamn i november. Då har kriget brutit ut och det blir att stanna innanför vårt lands gränser.

Lars Norrman tillhör en gammal sjömanssläkt från Mölle.

Lars Norrman fann att de afrikanska flickorna lade ner minst lika mycket arbete på sitt hår som de nordiska.

Av
Anders W. Mölleryd

Lars Norrman inreder en originell ateljé vid Valhallavägen i Stockholm. Han pryder den med fiskegrejor från Mölle-Kullen. Från Stockholm gör han vad man skulle kunna kalla "sociala resor" till olika samhällsavschnitt i vårt land. Vi finner honom omkringkrypande i Högnäs kolgruvor, där han fäster gruvarbetarna i deras svarta miljö på duken. Han håller till på Husqvarna vapenindustri, där han lär känna den tunga industrins män. Han bör på fäbodan och han ger sig i kast med fiskargubbar i Mölle, han besöker bagare, smeder och målare i deras arbete. I Mölle ägnar han många dukar åt sitt kanske käraste motiv s. k. "remedjor".

Han vinner en stor framgång år 1943 genom att bland 250 tävlande erövrar Leander-Engströms priset. Det är teckningar från Kullabygden han slår med. Han blir med dem representerad på Nationalmuseum.

Penningpriset ger honom möjlighet att hyra en dykardräkt och en pojke vid veven och börja promenader på havsbotten i Mölle hamn. Dessvärre kan han inte ta staffliet med sig ner i djupet bland fiskarna och algerna, det är kanske därför som vi inte fått se något i färg därnere ifrån.

På vintrarna ordnar han så att han får vara med på Södersjukhusets kirurgiska avdelning när kirurgerna är i farten. Det är under dessa studier som hans största tavla — Hjärnoperation eller Parasagittaltmningeam — kommer till.

Så blir det äntligen fred och hamnområdena fria. En dag, när Lars Norrman strövar omkring på kajerna i Helsingborg, får han se en ångare ligga klar

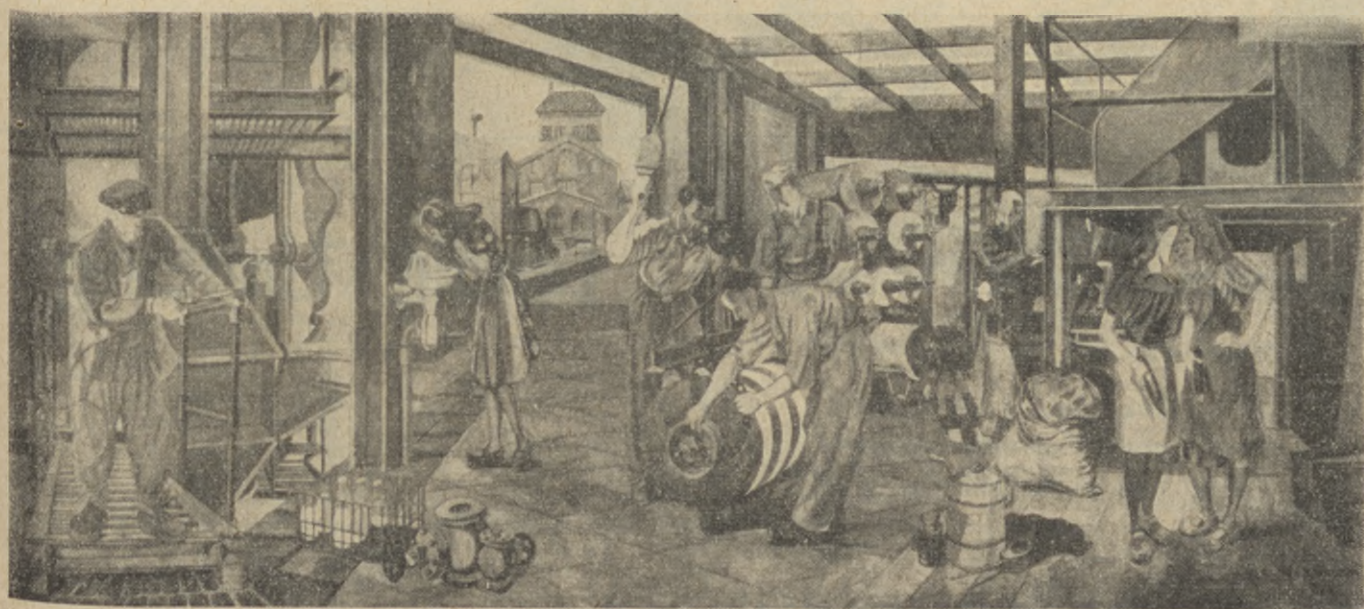

Lars Norrman: Moussa och Djubba, Sudan 1947.

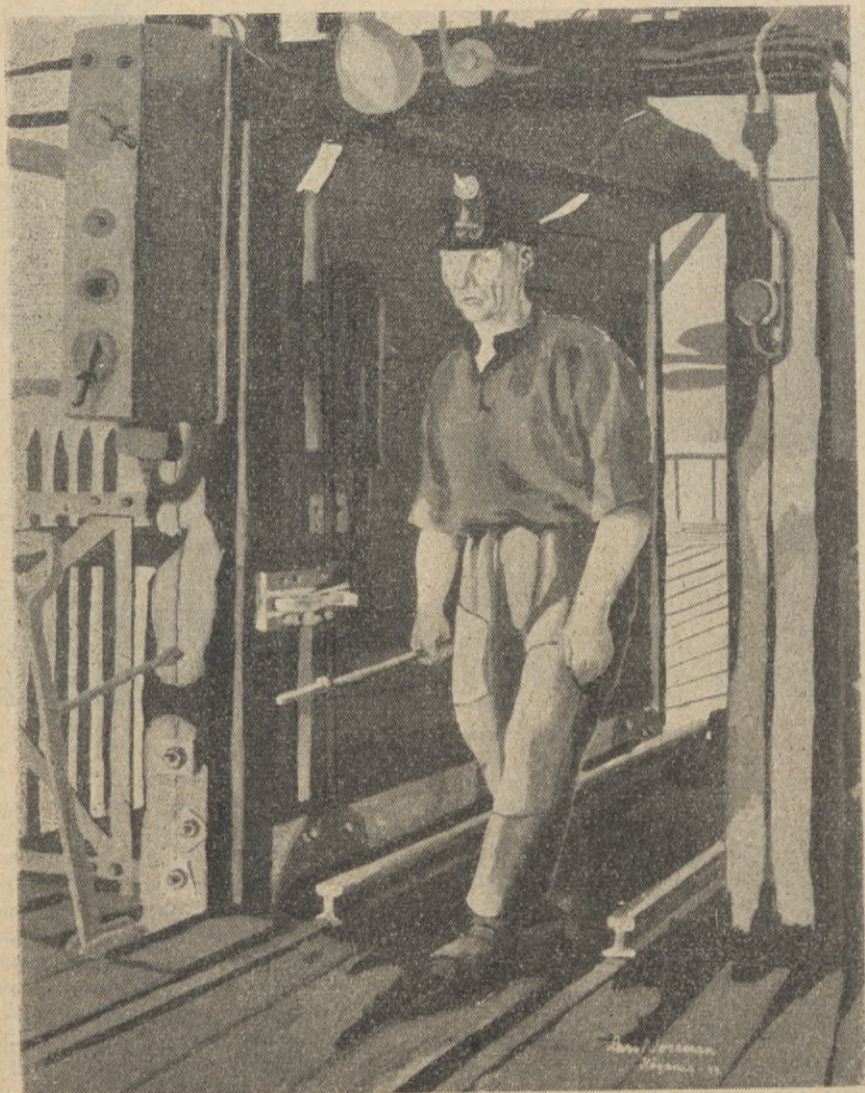
att avgå till Väst-Afrika. Varför inte följa med? Tänkt och gjort. Han köper några rakblad, några kilo socker, lite mediciner och en madrass. Han kommer till S:t Louis, där han bevisar Tabareski-festen. Tillsammans med c:a 400 svaringar av alla åldrar och kön embarkerar han en liten flodångare och reser på den tio dygn uppför Senegalfloden. Han gör sitt intåg i Orienten köksvägen.

Vistelsen i Afrika, närmare bestämt Soudan blir mycket givande. På flod-

ångaren bekantar svensken sig med en hövding och denne inbjuder honom till sitt hov. Lars Norrman får bo i en kraal, han får en pirog till sitt förfogande och han kan se sig omkring i landet. Infödingarna är mycket gästfria och då han kommer till en boplatz ger de gåvor i form av höns. Farkosten blir till slut lastad med höns. Lars Norrman anställer en boy — 55 år gammal — och lär honom anrätta hönsen på svenskt vis. Boyen har 25 öre om dagen i lön.

Den stora fresken i MAB och MYA:s lunchrum tillhör Lars Norrmans större arbeten.

Lars Norrman: Gruvhissen. Studie från Höganäs stenkolsgruva.

Lars Norrman på Grönland.

Norrman hinner ledigt föräta sig på höns under sin sju månaders vistelse i Afrika.

Någon gång i november blir han av med alla sina rakblad. Inget ont i det skägget får växa, och då Lars Norrman återkommer till Sverige fram på våren går han klädd i en stillig skepparkrans. De svåraste problemen därnere var solen och dricksvattnet. Solen var som lågan från en blåslampa. Att dricka flodvattnet var förenat med stora risker. Riktigt vatten stod högt i pris. Vid jultiden träffar han en arab som har en reningsapparat. Av honom får svensken ett par liter renat vatten. Det var den absolut bästa julklappen han kunde få den julen.

KUNGS

LIVSMEDEL OCH SKEPPSHANDEL

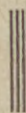
Inneh. LEMON o. STEDING

Kungsgatan 8 - LULEÅ - Tel. 4324, bostad 2510

Kött, fläsk- och charkuterivaror
Sprit, Tobak, Cigaretter, Proviant
Däcks- och maskinförnödenheter

Vår strävan: BÄSTA MÖJLIGA KUNDSERVICE

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64 Väduren 21 Tel. 313 64
ESKILSTUNA

NILS THORÉN

SHEJKEN (En kolorerad saga)

Författaren Stig Carlsson har i en artikel i Morgontidningen påpekat, att den s. k. kolorerade veckopressen i stor utsträckning tycks ha frångått det "förbättringsprogram", som tidigare signalerats. Alltså håller den billiga romantiken på att taga ledningen igen.

Shejkromantiken och flykten från verkligheten tillhör de framträdande dragen i den lättare litteraturen. Den här novellen är en parodi på grunddragen i denna litteratur, närmare bestämt begreppet billig veckopress, en aning elakt tecknade av författaren Nils Thorén.

Natten doftade som en mörk ros under en grön cypresskugga. Det var Den Stora Kärlekens Natt . . .

Hans konfektionskostym hade förvandlats till en ökenbläst, fladdrande burnus över solimpregnerade stålmuskler. Hon kände sig som Den Vita Duvan, villig att bli snarad — och smekt före det ljuva utslocknandets ögonblick.

— Kyss mej — igen . . . igen . . . viskade hon andlöst. Nästan utan ord.

Och han kysste henne. Nästan lika andlöst . . .

Nu — när natten var het av mörkröda rosors eld, då kände hon, att han var Shejken i hennes liv. Åh, dessa vibrationer mellan två själar, som älskar! Den mystiska föreningen, när det kluvna äpplets halvorna möts efter svindlande universella irrfärder . . . Sådant kan bara uttryckas i ordlösa läppars tysta möte!

Hennes man var direktör. I benmjölsbranschen. Usch! hon ryste, när hon i nuets ofattbara lycka kom att tänka på att även han hade kysst henne. Fast inte så ofta sista tiden förstås!

Att inte gifta män kunde lära sig begripa, när en hustru inte ville bli kysst. — Och nu, omslingrad av Den Verkliga Kärlekens armar, kände hon bara ett stort förakt för den brutale maken, materialisten, som sörplade i sig consomé på dinéerna. Han som inte i sin grovhuggna själ kunde förstå när den Blåa Blomman slagit ut i det missförstådda hustruhjärtat. Att hon äntligen älskade! En annan!

Nu — när natten var het av mörkröda rosors eld, då kände hon, att han var Shejken i hennes liv.

Tänk, att kunna gå och bli något så dumt och vidrigt som direktör för en kväljande, illaluktande benmjölsfabrik! Hon kände, att hon hatade honom.

Shejken sa: — Är du säker på att han inte kommer i natt?

— Dumbom, älskling, sa hon och strök med fingertopparna över hans fjuniga kinder. Det kändes så tjustigt elektriskt

på något sätt. Som att stryka en katt i åskväder.

— Är du rädd, kanske, tillade hon i ett smekande, utmanande kutter. Det som brukade öka den manliga bröstvidden ett par centimeter och väcka det latenta hjältemodet från bragdriska förfäder.

— Nej då, sa han. Men det vore förargligt förstås. Ja, du har väl läst om hur

Shejkens burnus var borta. En konfektionsklädd, fjunkindad statist satt dum, slö och desillusionerad vid hennes sida.

svartsjuka äkta män kan vara. Besinningslösa galningar. Ligga i bakhåll med sex skott i en revolver. Jag kan inte förlora dej nu, när vi äntligen . . .

Nu kysstes de ännu längre. Tanken på hämnd, försåt och död tryckte dem ännu närmare till varandra. Den Stora Kärlekens natt doftade av mörka roseldar och den stromiska Venus speglade sin nakenvita skönhets i den vasspeglande sjön. Gräsets grönskande vällust flöt bort som en tonlös rytm i mörkret. Blandad med pomadadoften från hans hår.

— När tror du att vi kan gifta oss, sa hon. Jag vet att du snart blir en berömd skådespelare. Du har ju redan fått en replik i nästa film.

— Gifta oss, sa han förvånad. Och armarnas grepp omkring henne slappnade — en aning. Din man tjänar ju 100.000.

— Jag kan vänta på dej, sa hon. Förstår du inte att Kärleken betyder mer än Pengar.

Kvinnor är tokiga, tänkte han. Gifta mej med den där halvgamla apan. När jag hade tänkt mej några tusen om året av

dom där usla benmjölspengarna. För en och annan herdestund, förstås.

Shejkens burnus var borta. En konfektionsklädd, fjunkindad statist satt dum, slö och desillusionerad vid hennes sida.

— Du älskar mej alltså inte, sa hon.

— Älskar, sa han tankspritt. Men det är väl en annan sak att gifta sej . . .

Hon skrattade till. Ett hårt skratt, som skar Den Stora Kärlekens nattkuliss i småbitar. Och bakom den upptäckte hon vem som satt där i shejkens ställe.

Hon gav honom en örfil, och hennes nyss så trånande läppar skrek plötsligt:

— Polis! Polis!

Som om en sådan obefintlig ordningens väktare skulle ha kunnat åstadkomma någon reda i dessa känslokollisioners kaos.

En vägnars riddare, som legat och drömt i blåbärsriset om biffstekar och dansande heremsdamer, vaknade upp och steg fram, en orakad Adonis i trasor.

— Åh, sa hon, och tänkte svärmiskt på förklädda prinsar och liknande persona-

(Forts. å sid. 33.)

— Ät frukost i köket i morgon, sa hon åt luffaren. Tack för hjälpen.

Folkliv, drakdueller och primitiv konst på Bali

Det fredliga Bali är alltjämt ett intressant land med gamla sedvänjor och pittoreska förhållanden. Låt oss ta en titt på sådana nöjen som tuffäktning och den typiskt javanesiska "drakduellen", och låt oss beundra den äkta primitiva konst, som såg dagens ljus på Bali på grund av den långvariga ockupationen...

AN I DAG FINNS DET PÅ BALI trakter, där den moderna "kulturen" i form av amerikaniserade lyxhotell och skumma nattklubbar inte gjort insteg ännu, men där människor lever på samma sätt som deras förfäder gjorde för hundra och två hundra år sedan, där infödingarna är sina egna herrar och får vara sig själva utan alltför starkt utländskt inflytande, och där krigiskheten inte tar sig andra uttryck än en och annan tuffäktning, en och annan "drakduell" inför jublande, glada, vadspelande, entusiastiska balineser...

DET ÄR INTE SÅ UNDERLIGT, att invånarna på denna vackra ö blivit ett tämligen stillsamt släkte. Naturen är så vacker, klimatet är ljuvligt och mycket varmt — varför skall man då anstränga sig mer än man behöver...

Nej, mitt på dagen, då solen bränner som hetast, tar man gärna en paus på några timmar, och sedan man lyft betalningen för några dagars hårt arbete, uteblir man kanske rentav de närmaste dagarna från slitet för brödfödan. Man har ju så man klarar sig ändå några dar framåt...

Balinesen älskar hasard.

SKULLE DET INTE VARA det där med spellusten, skulle det förmodligen bli betydligt mindre arbetat på

Här se vi en drakduell i sin begynnelse. Domaren och överdomaren stå beredda — och så går startskottet!

Bali, än vad faktiskt är fallet. Men nu är det en gång för alla så, att balinesen är en mäktig spelintresserad figur. Han eller hon satsar gladeligen hela veckoinkomsten på grannens tupp vid de ideligen arrangerade tuffäktingarna, och förlorar man, ja, då måste man förstås omedelbart övergå till att arbeta igen för att få in nya pengar.

De där tuffäktingarna hör till de livligast gouterade infödingsnjöjena. Tupparna får var sin vass sporre på sig, och så tussas de mot varandra. Den som först tar kål på motståndaren har vunnit. Och det satsas stora slantar var gång dylika tävlingar hålls.

Det går mycket noga till vid dessa arrangemang, och kontrollen sköts av speciellt utsedda förtroendemän. Dessa får samtidigt den fördelen, att de före tävlingen får känna på tupparna och alltså kan konstatera, vilken som verkar vara kraftigast och bör ha största förutsättningarna att vinna...

Och så satsar kontrollören en mindre förmögenhet på "sin" favorit.

Bali "by night".

DET ÄR GIVET, att de flesta tillställningar på Bali äger rum tämligen sent på kvällen, då den eviga solen dragit sig tillbaka för några timmar. Det är i alla fall

tillräckligt ljus, och så samlas man för att höra den originella infödingsmusiken, eller man tar sig en titt på de urgamla "drakduellerna", som är en mycket populär idrottsgren.

Det är en tvekamp, där de båda kämparna är iförda var sin trästör och var sin sköld, som i regel ser ut som en drakstjärt, därav namnet.

Två mycket noggranna domare sitter på huk och kontrollerar, att allt går rätt till, och dessutom finns det en "överdomare", som med en stav anger takten och fäller de avgörande domsluten.

Även vid dessa tillfällen är det livlig vadhållning, och även om holländarna under sin regering på de indonesiska öarna sökt stävja den vilda vadhållningspassionen, har de måst ge upp. Det där är alltför ingrott hos balineserna.

Balinesisk konst.

DEN VERKLIGT ÄKTA PRIMITIVISMEN finner man i den moderna balinesiska konsten. Tidigare har samvetslösa konsthajar från hela världen och särskilt USA försökt utnyttja balinesernas konstnärliga anlag. Man har låtit dem måla och skulptera "på beställning", en massproduktion av oäkta primitiv konst, som inte haft mycket gemensamt med den äkta.

Denna "åskådarläktare" från en drakduell på Bali kan inte jämföras med vad vi äro vana från Stadion och andra tävlingsplatser. Men intresset för vad som sker på tävlingsbanan är det tydligen inget fel på.

Men under kriget och ockupationen var Bali avskuren från kontakt med dessa konstens profithajar, och så kom det sig, att öns många konstnärer började måla och rita och skulptera bara för sitt höga nöjes skull, precis som de hade lust till, utan sidoblickar på eventuella förtjänstmöjligheter.

Resultatet blev den mest genuina primitiva konst, och motiven var ofta krigiska med den mystiska varulven som ständigt återkommande figur.

Dylik konst återfinns man nu hos samlare i Holland och i ett och annat holländskt museum.

Ett folk utan pretentioner.

DET FREDLIGA BALI är inte ett paradiset på jorden, därtill är fattigdomen för stor, primitiviteten för utbredd. Men å andra sidan är befolkningen utan stora pretentioner, man får vara nöjd med det lilla man har.

Man gläder sig åt de urgamla nöjena, man begär inte modern lyx och senaste komfort.

Ibland måste man hungra — nåja, men då äter man desto mer nästa gång man förtjänar en slant. Och det får jämna ut sig...

Så är det på Bali, som inte är turisternas.

En varulf sådan den ter sig i folktron på Bali.

LEK MED HÖG INSATS.

(Forts. fr. sid. 16.)

Nisse stod och såg ut en bra väg. Anders stod också och valde väg och han kände en konstig, orolig känsla i magen. Dit först och dit och sen dit, tänkte han, det kanske går. Han väntade på att Nisse skulle ge sej iväg först, kanske Nisses väg var bättre, säkrare. Isflaken var bra små i alla fall, det var riskabelt att ge sej iväg. Men gjorde Nisse det så måste ju han också, det var så klart.

— Då sticker jag, sa Nisse.

— Jag kommer efter, sa Anders.

Nisse sprang ut på flaken, med stutsande steg. Vände, hoppade åt sidan, vände igen och så ett långt språng över dom små flaken mitt i rännan. Han landade på ett stort flak och sen vidare upp på den andra iskanten. Anders hade stått och undrat om det skulle gå, han hade vägt fram och tillbaks. Det kändes befriande när Nisse äntligen var över och ändå började det värsta nu, att ta sej över själv.

Nisse stod på andra sidan och skrek:

— Friska på nu då. Det går fint.

— Kommer, skrek Anders tillbaks.

Anders tog ett djupt andetag och sen stack han iväg. Samma väg som Nisse, instackte riktigt. Han visste att han inte kunde hoppa som Nisse över dom små flaken mitt i rännan. Han tog snabba språng på dom små flaken i stället. Dom gav efter, sjönk ner under ytan nån decimeter, men då var Anders redan på nästa flak och på nästa. Han var nästan över då han slant och satte sej på ett flak. Han försökte

komma på fötter, men flaket sjönk sakta med honom och han kände hur iskallt vatten trängde igenom kläderna.

Flaket han satt på sjönk en bit, sen gled det undan och åkte upp till ytan bredvid honom och han låg i vattnet till axlarna. Han kände sej kall, iskall och stelnade till lite. Han försökte komma upp på iskanten. Då kom Nisse krypande på isen och drop upp honom. Sen stod dom där ett tag på iskanten och Anders frös ohyggligt.

— Jag måste sticka hem, sa han.

— Nu åker vi fast för att vi har jollat.

— Det kan inte hjälpas, jag måste hem.

Dom började springa upp mot land. Kläderna hade frusit till lite utanpå och det knastrade litet. Dom sprang upp bakom Eriksdalsbadet, förbi kanotklubbens båtshus, förbi Eriksdalsbadets tennisbanor och kom fram på Götgatan mitt för Stadens Trädgårdar. Dom fortsatte springande ända hem. Anders gick upp till sej och ringde på dörren. Mormodern kom och öppnade.

— Kommer du nu? sa hon.

Anders svarade inte. Han gick direkt in i köket.

— Kors i all sin dar, vad du är våt pojke, sa mormodern som kom in i köket efter honom.

— Ja, sa Anders och började kränga av sej dom våta kläderna.

— Skulle inte du vara i skolan nu förresten?

— Jo, egentligen.

— Var har du varit? Har du ramlat i sjön? Det ser minsann inte bättre ut.

Anders brydde sej inte om att förklara. Han plockade av sej plagg efter plagg. Det hade blivit en liten pöl på golvet där han stod.

— Jag skulle väl sätta på nåt varmt åt dej, sa mormodern och började pyssla borta vid spisen.

Anders frös så att han skakade. Han stod och skallrade tänder.

— Vilket elände, sa mormodern. Hilma kommer snart hem. Ojoj, vilket elände.

Mjölken på spisen kokade upp och Anders drack den så varm han kunde.

— Har du inte varit i skolan idag? sa mormodern.

— Nej, sa Anders. Jag har skolkat.

— Ojoj, vilket elände, jämrade mormodern. Och så har du ramlat i sjön. Det är det jag alltid har sagt, att synden straffar sej själv.

Anders gick in i rummet och la sej. Han tog ett par filter på sej. Han frös fortfarande, trots att han druckit varm mjölk och hade filtarna på sej.

Modern kom snart hem. Hon jämrade sej och stod i ungefär som mormodern, men hon var också orolig för att Anders skulle bli sjuk. När fadern kom hem på kvällen hade Anders hög feber och han låg och andades med flämtande andedrätt och han hade håll i ryggen.

Nästa dag yrade han, men innan han var alldeles borta hann han tänka att det var otur i alla fall, att han skulle plurra i en sån dag när han skolade från skolan och åka fast bara för det.

Tre dikter

AV LARS FREDIN

stilla aftons pupill
ett efter ett slockna de
 ängens ljus
och skogens friska
 andedräkt
av dagg och kåda
möter havet
 i skymningen

en klippa
i månaden mars
där solen
väcker till liv
den vita snön
i glittrande daggregn
 mot havet

kom i vinden
 vår kärleks enda spår
skygga ej
 för dess blinda sus
hör lyssna:
vinden sår

RESA FRÅN ALLT

Av Jacob Hård

Nattsnälltåget till övre Norrland stod inne på Stockholms Centralstation, plattform 3, färdigt att avgå om några minuter. Visarna på den vita urtavlan rörde sej med precision närmare klockan 21. Tågsättet stod som ett teknikens perfekta underverk, avvaktande ett startmostånds påvridande för att kunna rulla iväg enligt tidtabellen. Det hade inga känslor. Det bestod av stål och trä.

I det ögonblicket önskade jag att jag också kunde bestå av stål och trä. Jag skulle resa bort. Långt bort från de mina som nu tog avsked från mej på perrongen. Först en kram om mitt barn, så en kyss åt min fru. — Tag plats! — och jag stod där ensam i korridorfenstret, vinkande farväl åt de två som lämnades kvar.

Där var inte många passagerare i sov-vagnen till Långsele denna kväll. Den unge man jag skulle dela kupé med kom fram till mej, när stationen försvunnit ur vår åsyn.

— Duktig flicka, som inte grät, sa han. Jag tittade på honom. Han stod där leende med armarna i kors. En resvan herre.

— Javisst, mumlade jag. Hon ville väl inte visa något här.

Men han hade rivit upp bilden av min gråtande lilla dotter som jag såg henne när vi gav oss iväg hemifrån.

Ingen hade tagit farväl av honom. Han stod där oberörd och betraktade mej lugnt. På affärsresa förmodligen. Jag måste väl presentera mej. Men jag fäste mej inte vid hans namn. Vi var främlingar som delade en resa norröver. Han skulle kanske hem, jag bort. Vad hade vi gemensamt?

Tåget rullade vidare genom nattmörkret. Jag satte mej på en nedfällbar sits och gjorde mej hemmastadd i kupén. Tänk, vilken mekanisk precision det fordrades för en sådan här resa! Inte bara tågsättet utan också rälsen, broar, semaforer, växlar, personalen — allt måste fungera perfekt. Tänk om vårisen just nu höll på att förstöra en bro som vi skulle över . . . Tänk om banvallen underminerats av tjälsprängning någonstades i vår väg . . . Tänk om detta var min sista resa . . .

— Ska ni redan gå till sängs?

Jag tittade upp. Det var min medpassagerare som frågade. Nog hade jag tänkt lägga mej, men han ville kanske ha en språkstud. Jag kunde väl offra några minuter åt löst prat då.

Vi började prata om papper. Om järnvägens försök med papperslakan. Om pappersbristen och allt slöseri med papper som ändå förekom. Om hur mycket

Nattsnälltåget var färdigt, visarna närmade sig 21, färdigt att rulla iväg enligt tidtabellen . . . Tag plats!

konstlad kärlek som spriddes med tidningar och böcker . . . Och så litet äkta kärlek det fanns. Så litet kärlek som bygger på förståelse.

Vårt samtal bredde ut sej i denna brist på förståelse mellan människorna, vilken skapade osäkerhet och avundsjuka, hat och krig. Och vi kom till den allmänna fundering som brukar följa tanken på de meningslösa krigen. Att den var underlig denna värld, där den humana kärleken byggde sjukhus för obotligt sjuka, och den kalla egoismen sköt ned miljoner friska människor i blindo . . .

Så förflöt timmarna och tåget rullade vidare, medan livets mest skiftande problem ventilerades i vårt samtal. Kanske var det till största delen jag som pratade. Kanske var det när allt kom omkring jag som velat ha denna pratstund, denna kontakt med världen innan jag reste vidare bort. Han hade måhända bara velat ägna mej en artig fras, och jag hade gripit hela hans intresse för att inte känna mej ensam.

— Vi kanske skulle lägga oss?

— Jaha, god natt!

— Godnatt då!

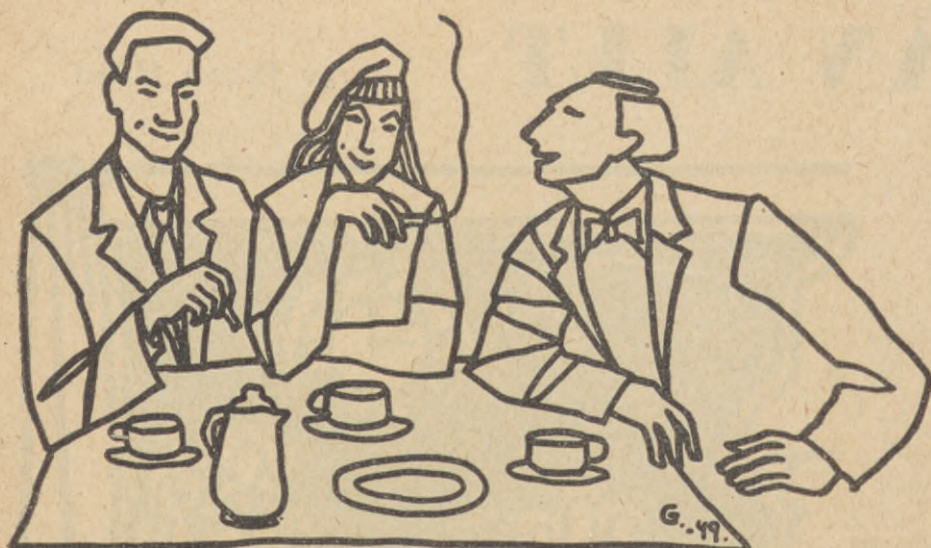
Där låg vi i mörkret och försökte somna. Hjulen dunkade entonigt och vagnen vaggade. Men jag sov inte. Jag hörde honom i kojens ovanför sova tungt, medan jag själv låg vaken och lyssnade till de många ljud som strök förbi vårt tåg i mörkret. Jag var ovan att resa bort.

Ett tåg har alltid förefallit mej förkrossande genom sin tyngd. Som ett omänkligt monstrum vältrar det fram utmed skenorna genom mörker, genom skogar, över floder, låter sej inte hejdas, rullar bara på: dunkelidunk, dunkelidunk. Och vi slungas med, förs bort, bort, bort.

Vi stannade länge i Ånge. Tunga växellock dånade tätt förbi. Det kändes för outtröttligt instängt att ligga kvar i det trånga mörka båset. Jag måste ut . . . I korridoren slog morgonkyllan emot mej med ogästvänlig ruggighet. En högtalarröst på stationen förkunnade tågförsening på grund av ett missöde.

Vad är ett missöde. Omskrivning för en katastrof eller vad? En oresonlig oro jagade mej.

Klockan var sex. Det regnade ute. De flesta kupéerna i sov-vagnen stod tomma med dörrarna öppna så att det kalla dags-

Så blev vi då också tre vid restaurantbordet. Förblev samma överdrivet glättiga sällskap.

ljuset lyste igenom dem och blottade deras övergivenhet. En polack i pyjamas kom fram till mej och frågade på bruten engelska var varmvattenkranen fanns. Det lyckades mej efter en stund få honom förstå att tåget inte bestod sej med denna lyx.

En ung dam steg ut ur sin kupé. Nymornad och nymålrad. Hon frågade om tågförseningen, och vi kom i språk med varandra. Jag presenterade mej och fick ett otydligt namn tillbaka. Hon reste ensam. Där fanns inga andra kvinnliga passagerare med sovvagnen. Det var för att måla hon reste till Norrland. Hon var konstnärinna, och vi började prata måleri. Så råkade hon nämna något om färgerna i det regngrå dunklet utanför, och jag kände hennes ord som en suggestiv omskrivning för mina egna tankar. Vi hade funnit något att tala om som rörde oss båda.

Min kupékamrat kom ut i korridoren och sällade sej till oss. Men han hade inte något intresse för färger, konst och personlig naturuppfattning. Motvilligt måste hon och jag lämna ämnet för att övergå till ett löst pladder i vilket vi alla tre kunde delta.

Tåget satte så småningom igång igen, och där stod vi i sovvagnskorridoren och fångade ord i luften för att slunga dem tillbaka som skämt att försvinna med de förbirlullande stationerna. Det kom likasom till en tävlan mellan oss att vara kvickast. Jag uppbringade all min förmåga för att bli så spirituellt som möjligt, ville på alla sätt göra mej gällande.

Resultatet uteblev inte. När min kupékamrat för en stund gick ifrån oss, la konstnärinnan handen förtroligt på min arm och bad att få bjuda mej på kaffe i restaurangvagnen.

Jag hade segrat. Hon uppskattade mej mest och ville prata ensam med mej. Na-

turligtvis accepterade jag. Hon log, ställde sej framför en spegel och gjorde make up.

Vi hann emellertid inte lämna sovvagnen innan vår medpassagerare kom tillbaka.

— Vart ska ni hän? frågade han.

— Till restaurangvagnen för en kopp kaffe. Vill Ni med? inbjöd vi artigt.

Så blev vi då också tre vid restaurangbordet. Förblev samma överdrivet glättiga sällskap.

Vid Långsele skulle vi emellertid byta tåg. Hon och jag skulle ta samma tåg medan den tredje i vårt sällskap skulle åt annat håll. Vi gick raskt utmed perrongen. Jag bar hennes staffli och målarskrin. Konstnärinnan och jag tog farväl av honom som inte skulle följa med oss längre. Jag klev upp och ställde mej bakom henne på vagnsplattformen — med stafflit som en triumfatorstav i ena handen. Därutaför stod mannen som bara skulle vinka farväl.

Då ändrade sej plötsligt konstnärinnan. — Jag kan lika gärna fara med er! ropade hon till mannen på perrongen. Hon sade hastigt adjö till mej, tackade för sällskapet, tog sitt bagage och steg ned till den leende mannen på perrongen. De vinkade och försvann ur min åsyn.

Nu stod jag där ensam med min resväska. Det snöslaskade ute. Jag huttrade till och tog mej in i den tomma vagnen. Han skulle till Sollefteå. Kanske ville hon roa sej där ett tag med honom.

Jag kände henne inte och hade säkert inte lärt känna henne mycket mer på den korta resa som återstod för mej. Jag vet inte heller vad hon hette eller kände. Jag vet bara, att hon var den sista mänskliga kontakt jag hade med yttervärlden, innan jag kom till sanatoriet.

De vinkade och försvann ur min åsyn.

MAN skriver I PRESSEN

Landshövding Hilding Kjellman,
ordf. i den statliga kommittén
för partiellt arbetsföra.

Den statliga utredningskommittén för partiellt arbetsföra tillsattes den 15 oktober 1943 och har nu efter slutfört uppdrag överlämnat sitt sista och femte betänkande till socialministern. Vissa förslag ur detta väldiga utredningsarbete har upptagits och i viss mån även förverkligats i Arbetsmarknadsstyrelsens regi — men i stort sett väntar hela detta stora problem om de partiellt arbetsföras inpassande i samhällslivet på sin lösning. Det är ett allmänt önskemål att alla tänkbara åtgärder vidtagas så snart som möjligt för att bringa dessa frågor till en förnuftig lösning — vi ha varit tveksamma länge på denna punkt. Nu måste det bli krafttag, när utredningsarbetet är färdigt, och hela detta socialt försummade fält kan överblickas. Vi ge här nedan i korthet några kommentarer ur dagspressen inför utredningsarbetets avslutning.

EXPRESSEN ger i korta konkreta punkter en översikt över kommitténs sista betänkande och skriver bl. a.:

Kommittén anser i slutbetänkandet att de fria överenskommelsernas väg, stödd av en effektiv arbetsvårdsorganisation med uppgift att åstadkomma bästa möjliga sysselsättning för de partiellt arbetsföra, bättre passar det svenska näringslivets struktur och geografiska fördelning m. m. än den kvotlagstiftning som t. ex. finns i England. Kvotsystemet skulle i stort sett inte ge åsyftat resultat. I USA är man också av den uppfattningen att kvotssystem endast framhäver arbetshindren hos de partiellt arbetsföra och åstadkommer en nedvärdering av dem.

Kommittén instämmer dock i förslaget att kommunerna — i likhet med vad som skett i Stockholm — uppför egna kiosker och hyr ut dem till personer som anvisats av de socialvårdande organen. Vid beviljandet av tillstånd till specialtobakshandel bör företrädare ges åt partiellt arbetsföra.

Utredningen visade att enligt avdragsreglerna — speciellt i fall då kommunala bostadstillägg för pensionärer förekommer — en arbetsinsats på t. ex. över 800 kr. för äkta makar i Stockholm medför 100-procentigt avdrag. Avdragen kan på andra orter under vissa förhållanden nå upp till 150 procent.

Emot dessa förhållanden uttalar kommittén att varje insats genom arbete alltid bör medföra höjning av den totala inkomsten, och därmed också av levnadsstandarden. Kommittén erinrar också om att återbehandlingen av pensionsärenden på alla sätt skall påskyndas, så att personer med osäker hälsoprognos inte avhålls från att tillfälligt ta arbete.

Kommitténs förslag och påpekanden i dessa avseenden är inte bara humanitära utan närmast självklara. Man måste förundra sig över att de inte redan realiserats. Sverige är mera betjänt av arbetare än understödstagare. Den partiellt arbetsföre med invalidpension skall ha rätt och möjlighet att successivt försöka bli en full arbetskraft.

STOCKHOLMS-TIDNINGEN framhåller att kommittén presenterar en del sensationella siffror, som visar att över 60.000 partiellt arbetsföra i föl var i behov av särskilda arbetsvårdande åtgärder. Av dessa hade visserligen 41 proc. redan sysselsättning, ehuru den ansågs otillfredsställande, medan c:a 35.000 var utan något som helst arbete. Här finns alltså en stor arbetskraftsreerv och med anledning härav föreslås en effektivare sysselsättning av de partiellt arbetsföra i hemarbete och hemslöjd.

I avvaktan på tillkomsten av "skyddade företag", där s. k. produktionsvaga kan sysselsättas i det allmänna regi — enligt ett tidigare förslag av kommittén — har man tänkt sig en särskild sysselsättningsform, som anordnas av privata företagare med statens bidrag.

Metoden har med gott resultat prövats av bl. a. a.-b. Carex i Stockholm, dock utan stöd av det allmänna.

Kommittén föreslår nu att arbetsmarknadsstyrelsen får i uppdrag att genom förhandlingar med lämpliga företagare, söka få till stånd dylik "halvskyddad" verksamhet för partiellt arbetsföra med undernormal prestationsförmåga.

För ändamålet har man räknat med ett anslag på 100.000 kr.

I fortsättningen uppehåller sig tidningen vid de fördomar, som fortfarande råder — inte minst när det gäller lungsjuka:

Fall har förekommit, där man tvingat arbetsgivaren att avskeda en f. d. sanatoriepatient, trots att denna förklarats smittofri och stått under betryggande kontroll. Broschyrer som illrättlägger dessa missförhållanden bör spridas bland verkstadsklubbar och personalchefer.

MORGON-TIDNINGEN uppehåller sig bl. a. vid olika bidrags- och sysselsättningsformer för partiellt arbetsföra.

För personer med undernormal prestationsförmåga förordas s. k. halvskyddad sysselsättning. Detta innebär, att arbetsgivare, som inom sina företag sysselsätter partiellt arbetsföra i särskilda avdelningar, kan få statbidrag under förutsättning att anordningar vidtagits, som medför särskilda kostnader och att den partiellt arbetsföre, som placerades på arbetsuppgiften, inte kan fullgöra en normal arbetsprestation.

Partiellt arbetsföra med svårare handikap skall sysselsättas i helskyddad verksamhet, d. v. s. av det allmänna, i regel landsting och kommuner, anordnade arbetsföretag, till vilka även under vissa förutsättningar statsbidrag skall utgå. Personer som sysselsättes i halvskyddad eller helkyddad verksamhet skall få ackordsättning för sitt arbete.

Slutligen föreslår kommittén bl. a. vissa åtgärder för ekonomisk hjälp för att starta egen verksamhet, såsom hjälp till inköp av maskiner etc. samt att de sociala bidragen från sjukförsäkring, pensionsförsäkring m. m. avvägs så, att de stimulerar till ökad arbetsinsats från de partiellt arbetsföras sida.

DAGENS NYHETER behandlar särskilt det avsnitt i utredningsarbetet som berör avtalsbestämmelser och vilken situation, som uppkommer för de partiellt arbetsföra vid vikande konjunktur och ev. avskedanden.

Om bestämmelser i kollektivavtalen såsom obligatorisk anslutning till pensions- eller sjukförsäkring, utgör hinder för anställandet, skall undantag göras för partiellt arbetsföra, då så anses nödvändigt. Då det kan befaras att partiellt arbetsföra vid en vikan- de konjunktur avskedas eller permitteras i större utsträckning än sina fullt friska kamrater, har kommittén föreslagit att huvudavtalet mellan arbetsmarknadens parter kompletteras med en bestämmelse, som vid lika skicklighet och lämplighet för arbetet lämnar företräde åt handikappade, som på grund av personliga arbetshinder har särskilda svårigheter att få annan lämplig anställning.

AFTONBLADET konstaterar att det nu är tio år sedan frågan om samhällsåtgärder för att ge de handikappade arbete togs upp på fullt allvar, d. v. s. det var år 1939 som Social Årsbok utkom med de kända uppseendeväckande undersökningarna om de partiellt arbetsföra. Tidningen framhåller att arbetsberedningsåtgärderna inom arbetsförmedlingen haft god effekt och mötts av viss förståelse — men det räcker inte bara med detta:

Färska undersökningar visar att över 25.000 partiellt arbetsföra i dag går utan arbete och således representerar en arbetskraftsreserv av icke föraktligt omfång. Att mobilisera den är inte endast en angelägenhet av arbetsmarknadspolitisk natur utan ett medicinskt och humanitärt krav, som även ligger helt i linje med de moderna strävandena att åstadkomma en produktiv socialpolitik.

Här måste samhället träda in hjälpsamt och stödjande. Staten kan lätta på sina ofta orimligt högt uppdrivna anställningsvillkor och söka använda sig av de partiellt arbetsföra. Ett förslag här- om ligger förresten redan på socialministerns bord. Men eftersom en stor del av de partiellt arbetsföra endast kan sysselsättas i hemarbete och i hemslöjd är det angeläget att samhällets organ — stat, landsting och kommuner — här hjälps åt att ge de handikappade en chans till arbete. De nu framlagda förslagen bör kunna bli ett gott stöd härvidlag.

Betydande insatser för de handikappade kan emellertid göras redan på arbetsplatserna. Kollektivavtalen kan revideras så att de ger de partiellt arbetsföra villkor jämförliga med övriga arbetares. Framförallt behövs en ny syn på användningen av de handikappades arbetskraft. Omsorg och förståelse måste präglade såväl arbetskamrater som företagsledning.

Att eftervården för de lungsjuka släpar efter på ett högst uppseendeväckande sätt är fortfarande en bister realitet. Tidningen NY TID i Göteborg gör en del märkliga avslöjanden, som gäller Göteborg, men detta betyder inte att det inte skulle existera liknande förhållanden i andra delar av landet. Det är väl kanske bara den lilla skillnaden, att göteborgarna ha gått rakt på sak och talar om hur det ligger till. Så här skriver tidningen bl. a.:

Ny Tid har bett några sakkunniga om ett kort uttalande i frågan, och synpunkterna följer här:

— Som det nu är är vi skattedragare, men en stor del av oss skulle kunna förvandlas till skattebetalare om eftervården vore lagd på ett annat sätt, säger ordföranden i Göteborgs Lungsjukas Centralförening, hr Rudolf Zetterlund. Samhället borde inte släppa taget i och med att patienten skrivs ut från sanatoriet, utan fullfölja arbetet tills patienten beretts ett ordentligt hem och en plats i förvärvslivet. Antalet kända tbc-fall i Sverige är cirka 100.000, varje år inträffar cirka 20.000 fall, det är sålunda ingen liten grupp medborgare det rör sig om.

Den perfekta sjukvården står i bjärt kontrast till de förhållanden, som möta utanför sjukhusen. Och här möter oss främst bostadsfrågan.

— Det går inte en dag utan att jag har besök av en eller flera tbc-sjuka som vill ha hjälp med sina bostadsbekymmer, säger socialkurator Karin Parme. Enligt min mening måste vi dels skaffa fram fler vårdhem och arbetsträningsplatser där de lungsjuka som kommer ut från sanatoriet kan få vistas medan de vänjer sig vid att åter stå på egna ben, och vidare borde bostadsfrågan lösas så snabbt som möjligt. För barnrika tbc-smittade familjer borde ett speciellt barnrikehus inrättas, det finns tillräckligt med sådana familjer för att huset ska bli fyllt, den saken tror jag kan garanteras. Och dessutom borde det byggas småstugor . . .

Bostadsproblemet faller först i ögonen, och här rör det sig om en man med hustru — och nio barn!

Han är hänvisad till en enrumslägenhet med kök, och det är inte ens en modern sådan utan en omodern i avsaknad av alla bekvämligheter utom rinnande vatten. Därtill kommer att den ligger så mörkt att solen inte hittar dit mer än cirka en timme var dag — det är i sådan miljö som den tbc-sjuka skall förverkliga läkarens ordination om sol, vila, lugn m. m. Av de nio barnen är det äldsta 16 år.

Ett annat fall är likartat. Lägenheten består av 1 rum och kök, och om man eldar i köket blir det varmt där, men inte i rummet. Under köket är husets torrklosetter belägna och i odören från dem skall den tbc-sjuka, hans hustru och tre barn, varav det äldsta är 4 år, vistas. De socialvårdande myndigheternas anmärkning att den här familjen till varje pris måste komma in i en modern lägenhet kan man nog utan vidare instämma i.

Om ytterligare ett annat "barnrikefall" låter kuratorskommentarerna så här:

Ytterst brådskande och ömmande fall. Fadern tbc-sjuk, smitt-

tobärrare. Familjen — man, hustru och fem barn — bor i enrumslägenhet. På grund av smittofaran ligger mannen ensam i rummet, de övriga sex familjemedlemmarna i köket. Smittorisken "kompakt".

17 graders temperaturskillnad mellan golv och tak.

Detta om tbc-sjuka som i vart fall har lyckats skaffa sig en lägenhet hur den nu kan se ut. Det finns de som inte är så lyckligt lottade. En f. d. patient från Renströmska sjukhuset måste t. ex. flytta sina bopålar utanför stan och slå sig ner i ett 10 kvm stort spisrum där temperaturskillnaden mellan golv och tak ibland uppgår till hela 17 grader. Fukten har färgat väggarnas tapeter och i den miljön skall konvalescenten bo med hustru och ett barn. Han har nyss fått ett arbete men har sammanlagt 14 km att cykla varje dag för att komma till och från arbetsplatsen.

I ett annat spisrum i Göteborg, fyrkantigt, 3×3 meter stort, bor en gammal man med sin tbc-sjuka systerdotter. När sängarna är bäddade och utdragna finns det överhuvud taget ingen plats att röra sig i rummet.

Tbc-sjuk flicka hade inget hem — dog innan räddningen kom.

För att gå ytterligare ett steg ner på skalan måste nämnas att myndigheterna inte bara har att ordna bättre bostäder åt sådana tbc-sjuka som bor otillfredsställande med sina familjer. Det finns nämligen f. d. sanatoriepatienter som inte har några bostäder alls, och till myndigheternas kännedom kom nyligen ett fall angående en ung flicka som vårdats på Romanäs. Då hon kom ut var fadern omgift och styvmodern ville ej ha henne boende hemma. Hon fick flytta till systemen, och mottogs där, men hon

kände sig inte välkommen, systemen hade ett litet barn, och var förklarligt nog rädd för smitta. Situationen tog på nerverna, gav flickan sjukdomen åter, och innan myndigheterna lyckats hjälpa henne var det för sent för några räddningsaktioner. Hon dog inom kort på sanatorium.

Personer utan familj saknar ofta bostad när de kommer ut från sanatoriet och är hänvisade till hyresrum. Att uppge varifrån de kommer är detsamma som att förlora rummet, följaktligen tvingas de att ljuga.

Ett typiskt fall relateras i en kommunal utredning om bostadsfrågan, det gäller en tbc-sjuk sjöman som inte kunde skaffa sig någon bostad efter sanatorievistelsen. Sedan han ambulerat mellan en mängd inackorderingstanter, lyckades en kurator slutligen skaffa in honom på sjömanshemmet, men där fick han bara stanna en kort tid. Till slut hamnade han hos en familj som satte sig över smittorisken och lät honom bo som inneboende. Hans sovplats var i köket på golvet.

Cirka ett hundratal tbc-sjuka har ständigt bostadsbekymmer.

Någon exakt uppgift på hur många tbc-sjuka som f. n. dras med bostadsbekymmer är svårt att få, men enligt vad två sakkunniga, syssloman Einar Lind och kurator Karin Parme, uppger kan man i regel räkna med ett 100-tal. Därav är det icke så få som är totalt utan bostad och som måste ambulera mellan hyresrum, natthärbärgen, ungarshotell och t. o. m. presentationer.

Vad beträffar de åtgärder som borde vidtagas för att råda bot på förhållandena gäller ännu de förslag som kom fram genom

(Forts. å sid. 33.)

Röntgenutrustningar för Skärmbildsiotografering

Stationära — Transportabla

GEORG SCHÖNANDER

Sjöbjörnsvägen 62, Gröndal

LEKSAKER

BARNVAGNAR

BARNSÄNGAR

BABYKLÄDER i rikt urval hos

Barnvagnscentrum

Tel. 315 85

Bråddgatan 19

Tel. 315 85

NORRKÖPING

ÅKERLUNDS

Så bra som kläder kan bli!

LULEÅ

2120 Telefon 2120

Lastbilscentralen

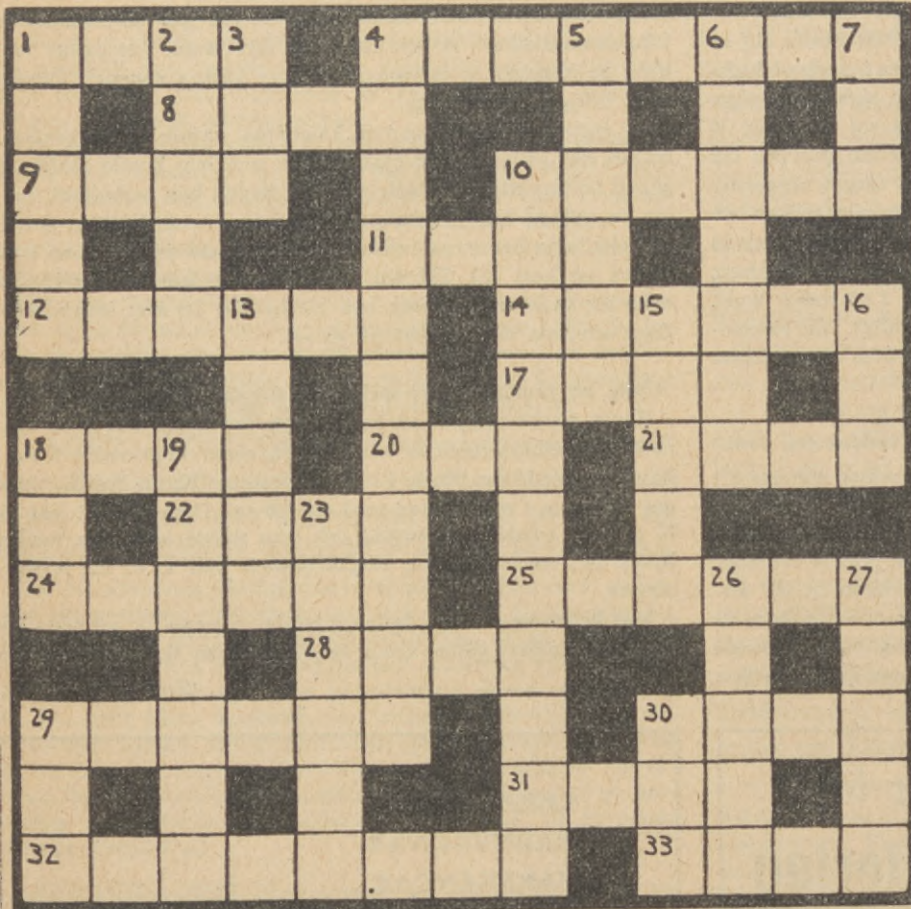
Smedjegatan 30, Luleå

Ombesörja: Lastbilstransporter av alla slag, Levererar Gjutgrus, Mursand, Gårdsgrus. Allt till bestämda priser. — Infordra offert.

Telefoner 3520, 4255

Föreståndarens bostad 3205

Korsord Nr 3

VÅGRÄTA ORD

1. Man behöver även andlig. (4)
4. Vegetarisk produkt eller flicka i raksalong. (8)
8. Svindel. (4)
9. Drives numera fram bakifrån. (4)
10. Lille Per, fyra år. (6)
11. Där är Herriot ett aktat namn. (4)
12. En hemsk figur: människa eller djur? (6)
14. Stil och opera. (6)
17. Bakom all strategi och i varje luftangrepp. (4)
18. Tvi va du va lik —, sa bonn till provisorin på apoteket Markattan. (4)
20. Beck och tjära är båtsmans —, säger ordspråket. (3)
21. Kommer varenda plätt ifrån. (4)
22. Det stämmer. (4)
24. Åt motsatt håll mot visarna på ett ur. (6)
25. Vägledare eller kanske en faders smärtsamma plikt. (6)
28. Inte för att det varit någonting, men nu är det i alla fall —, sa fästmon, som slog upp. (4)
29. Enkelt sätt att få fläckar väck. (6)
30. Stopp! (4)

31. Skyller man gärna på. (4)
32. "Den strida vätan bubblar på takens svarta plåtar i oktober." (8)
(Österling)
33. I ryska vatten och svenska gårdsgårdar. (4)

LODRÄTA ORD

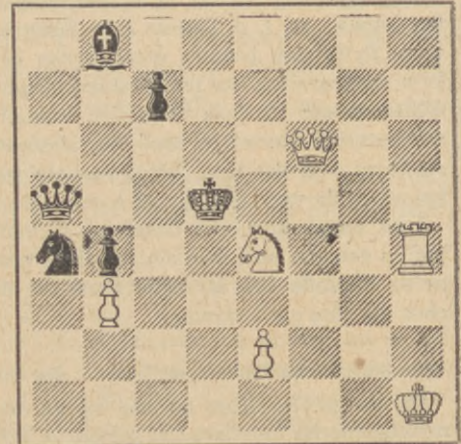
1. En skenföreteelse med jämna mellanrum. (5)
2. Dubbelhaka. (5)
3. Kan vara mindre än sitt innehåll. (3)
4. Direkt avskrivet från en badhusvägg i Stockholms skärgård: *Här badade jag den 12 juli 1927. Karl Svensson.* (11)
5. Lite vatten som söker sig väg. (6)
6. Därur kommer det "frisch vom Fass". (7)
7. Läses av katoliker. (3)
10. — Svenkare är jag än svensk.
— Men jag är däremot svenskast.
— Jag svenskastare är.
— Svenskastarastast är jag. (11)
13. Stackars stackars kråka, som i denna månede råka: (5)
15. Ha väl kverulanterna för mycket av. (5)

Schack

Redigerad av G. Skarp

PROBLEM NR 4.

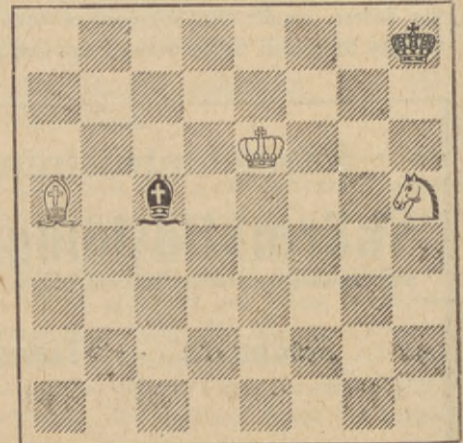
Av V. Marén.

Matt i två drag.

STUDIE NR 4.

Av H. Often.

Vit vinner.

16. Tack, inte mer! (3)
18. Fröken Jansson som bodde uppå Söder. (3)
19. Fattig stackare i rikemans hus. (7)
23. Ett vitt hölje. (6)
26. Lek med elden. (5)
27. En kvarts lek. (5)
29. Sa greven om lappri. (3)
30. För mycket av det våta. (3)

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 3 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 april 1949.

För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 3". Glöm ej att ange namn och adress!

Två priser, ett på tio och ett på fem kronor, utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i majnumret.

MAN SKRIVER I PRESSEN (Forts. fr. sid. 31.)

den utredning som verkställdes av beredningen för de partiellt arbetsföras eftervård 1946—47. Nämligen uppförandet av ett arbetsträningsläger med 30 vårdplatser samt byggandet av ett hyrehus och ett antal småstugor speciellt avsedda för f. d. sanatoriepationer. Men det brådskar med besluten, det nuvarande tillståndet inom tbc-sjukas eftervård sänder en ström av återfall till sanatorierna.

Tidningen ÖSTRA SMÅLAND har haft en intervju med Carl Hellström, ordf. i Kalmar läns centralorganisation för lungsjuka, med anledning av en bostadsundersökning, som gjorts av de lungsjukas egen förening i Kalmar.

Undersökningen, som omfattade 357 lägenheter i staden, röjer bl. a. det dystra faktum att 185 lungsjuka personer saknar tillgång till eget sovrum. Tillägger man att det finns småbarn i de flesta av dessa familjer behövs knappast någon kommentar.

Centralvärme var installerad i 121 lägenheter medan 236 lägenheter hade kakelugnar. 22 lägenheter var att anse som mycket kalla, 60 som dragiga och 48 som fuktiga. Tvättstuga saknades i 10 lägenheter, varför tvättning i allmänhet utfördes i köken.

De minsta lägenheterna har de flesta invånarna.

Av en utredning, som gick ut på att få reda på antalet personer, boende i respektive lägenheter framgick att det bodde sammanlagt 599 personer, därav 166 barn, i 91 tvårumslägenheter. Det gör i medeltal 6,6 personer per lägenhet. Motsvarande siffra för sexrumslägenheter är 4, för femrums 3,2, för fyrrums 2,6, för trerums 4,2 och för enrums 1,8 personer. Av dessa siffror framgår att de minsta lägenheterna har de flesta invånarna. Det är också här de flesta barnen bor i samma rum som de sjuka.

Av undersökningen som helhet framgick, att 48 lägenheter var olämpliga att bebos av lungsjuka personer samt att trångboddhet förekom i ytterligare 50 lägenheter.

— Det är lika anmärkningsvärt som sorgligt att de, som behöver de bästa bostäderna, i regel bor sämst, säger hr Hellström.

Firma Barnkläder

ALLT för barnen
upp till 12 år

Svartbäcksgatan 4, UPSALA

Tel. 309 95

Det borde ligga i samhällets eget intresse att skaffa tbc-sjuka personer bostäder, som i alla avseenden motsvarar hygienens krav. Därför tycker vi det är ett rimligt krav att i de fall städerna eller kommunerna ikläder sig ekonomiska förpliktelser vid uppförandet av bostäder dessa reserveras för sjuka, speciellt då de lungsjuka. Dessa måste helt enkelt ges företrädesrätt, om de skall ha några möjligheter att skaffa sig ordentliga bostäder.

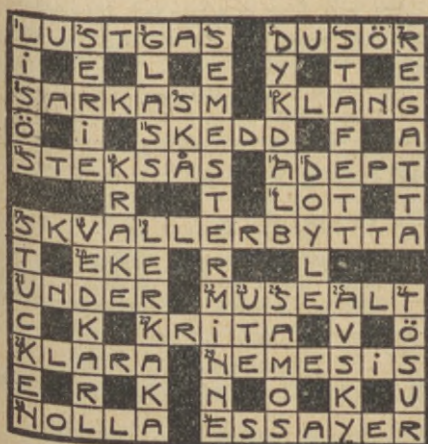
Om den eftervårdande dispensärverksamheten skall ge något resultat krävs ovillkorligen att den lungsjuke har en ljus och trevlig bostad och framför allt ett eget rum. Smittorisk kan också i vissa fall föreligga och den är större ju sämre bostaden är.

Här i Kalmar finns en del katastroffall, som det gäller att snarast möjligt komma till rätta med. Vi hoppas därför att den kommitté, som är sysselsatt med denna fråga, kan lösa den på ett tillfredsställande sätt. Vi är medvetna om att bostadsbristen är skriande överallt, men vi hoppas att alla framkomliga vägar prövas.

Ekonomiska betingelser bör skapas.

— Men det är inte nog med att man ordnar ordentliga bostäder genom kommunalförmedling utan det måste också skapas ekonomiska betingelser för den sjuke att bo kvar i dem. Och det understöd som det här kan bli fråga om, bör inte få fattigvårdskaraktär, slutar hr Hellström.

Lösning till korsord nr 1.

Pristagare blevo: 1:sta pris kronor 10:—
Fr. Sonja Nilsson, Kungshults Sanatorium,
Avd. 1, Hälsingborg, 2:dra pris kronor
5:— Fr. Svea Bohman, Box 647, Norrköping.
Priserna översändas per post.

SCHEJKEN (Forts. fr. sid. 22.)

ger ur sagan. Sådan tur att ni kom! Vill ni rädda mej från den där människan? Han har överfallit mej . . .

En skarp knall hördes — det var kräftskiva på andra sidan sjön — och det blå nattmörkret regnade av solar och stjärnor.

— Så vackert, sa hon. Och upptäckte att f. d. Shejken var borta. Den fege uslingen — han trodde väl att det var ett revolverskott, tänkte hon. Och hon kände en stor lättnad.

— Ät frukost i köket i morgon, sa hon åt luffaren. Tack för hjälpen.

När benmjölsdirektören kom hem nästa dag upptäckte han med lätt förvåning, att hans hustru mötte honom med en ovanligt varm timbre i altrösten, och att middagsbordet var dukat med hans favoriträtter.

Nåja, tänkte han småfilosofiskt, kvinnor kan ju vara litet underliga ibland. Man

ska bara inte grubbla för mycket på dom . . . Hör du, sa han högt, om vi skulle slå oss lösa i kväll, va! Balett, champagne och kaviar . . .

— Förtjusande, sa hon och gav honom en kram. Du är i alla fall en Pussipuss. log hon skälmskt.

Och av detta kan man sluta att även Shejken har en uppgift att fylla.

Det var ett bra påhitt av judarna att göra var sjunde dag till söndag, vilodag. Det är dumt av oss, sena tiders barn, att inte helga den bättre än vi gör. Den borde brukas till avkoppling från arbetsrutinen, jäktet och bekymren. Arbetshetsen borde inte avlösas av nöjeshetsen. Vilodagen bör ge ro, vederkvickelse och inre samlning.

(Ur Tidning för Arbetarnas Bildningsförbund)

**BORAS och SÖDRA
ÄLVSBORGS LÄN**

BORAS EXPORTAFFÄR

Köpare till
Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— B O R A S —

**Aktiebolaget
Ludvig Anderson**

**KASTHALLS MATTFABRIK
K I N N A**

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti
Telefon 323

**Kinna Väveri
Bröderna Nilsson**

**Häggåstrands Väveri
Aktiebolag
K I N N A H U L T**

Hjelms Bil AB.

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbelyger, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke .

BETALD ANNONSPLOTS

ESKILSTUNA

P. LINDAHL'S BOKHANDEL

Kungsgatan 10 Tel. 310 40
ESKILSTUNA

Stor sortering i allt vad till branschen hörer.

EN PÄLS

från våra ateljéer kännetecknas av en säker, förfinad stil och omsorgsfullaste utförande. Pälsvaror i detalj och engros, kvalitetsvaror till låga priser.

PÄLSATELJÉ

Nyforsgatan 3 D - Tel. 360 69 - Eskilstuna

LUNDSTEDT & CARLSSON

Drottninggat. 6, Eskilstuna - Tel. 323 50

Försäljer cyklar av märket
CRESCENT och GRIPEN

Reparationer utföras omsorgsfullt

CAFÉ NUTIDEN

Tel. 312 66 - Nygatan 13 - Tel. 312 66

REKOMMENDERAS

Tandläkare

VALTER SÖDERBERG

ESKILSTUNA — Torshälla
Telefon 306 66, 551 77

BETALD ANNONSPLOTS

**Levnadsomkostnaderna har stigit
54 procent sedan år 1939**

Socialstyrelsens index visar att levnadsomkostnaderna kraftigt ökade fram till år 1943 för att sedan vara överraskande konstanta under de fyra följande åren.

Från slutet av 1946 har levnadsomkostnadsindex åter börjat röra sig uppåt men synes för närvarande ha stabiliserat sig vid en nivå, som ligger 66 resp. 54 procent över indexfamiljens utgiftssumma under år 1935 resp. 1939, om man bortser från skatter och sociala förmåner, påpekar priskontrollnämndens utredningsbyrå.

Enligt levnadsomkostnadsindex har de däri ingående posterna mellan september 1946 och samma månad 1948 stigit med följande belopp: livsmedel 15 proc., bostad 5 proc., bränsle och lyse 11 proc., kläder och skodon 6 proc. och övriga utgifter 7 proc.

FALKÖPING

Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

JÖNKÖPING
med omnejd

**June-Munktell
Marinmotor**

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

**AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK**

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897.

Byggtjänst i Jönköpings A.-B.

Tel. 63 95 96 — 96 63 09

Specialfirma för byggnadsmaterial.

BETALD ANNONSPLOTS

KALMAR

**BRÖDERNA MAGNUSSON
SMIDESVERKSTAD**

Tel. 84 HOSSMO Tel. 84

Utför alla slags smides- och reparationsarbeten. Gas- och elsvetsningsrep. Hovslageri. Värmelednings- och sanitära reparationer.

MJÖLKBAREN

S:a Långgat. 22 — Tel. 762

Frukost, Lunch och Middag. Varma rätter serveras hela dagen. - Kaffe The o. Choklad. - Trädgårdsservering

BETALD ANNONSPLOTS

GYNNA

Status annonsörer

L U L E Å**BRUNNSBORRNINGAR**

utföres av

Borrförman H. BJURSTEN
Box 524 - L u l e å - Tel. 3191**W. JOHANSSON, Rörledningsaffär**

Utför Värme-, Vatten- och Avloppsledningar samt Reparationer

Skomakaregatan 42 L U L E Å
Tel. Verkst. 1325 Tel. Bostad 1175**N O R R K Ö P I N G****Aktiebolaget Trycksaker**BOK- & ACCIDENSTRYCKERI
Repslagaregatan 25

Telefon 209 52 Postgirokonton 13 05 52

Trävaru AB BRÖD. SVENSSON

Östra Järnvägsstationen.

Tel. 202 82 och 205 04. NORRKÖPING.
Hyvlade och ohyvlade trävaror samt
alla slags list, wallboard, plywood & ved.**G U M M I C E N T R A L E N**

Stockholmsvägen 22-26

Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer.

Försäljning av nya ringar.

AB BÄCKMANS VERKSTÄDER,

Norrköping.

Tillverkning och reparation av maskiner
och delar. Järnkonstruktioner.**Grubbens & C:o i Norrköping**
Aktiebolag**SPECIALAFFÄR FÖR PAPPERSVAROR**Papper, Papp, Påsar, Bindgarn, Well-
papp och WellpappskartongerKontor o. magasiner: N. Strömögatan 11,
Norrköping. — Tel. 211 69, 243 90, 318 90**KNUTHAGBERG**

Fabriksaktiebolag

Norrköping

TILLVERKAR FINARE KVALI-
TÉER av HERRTYGER**12,000 hushåll**samarbetade under
1946 i Konsum för att
hålla hushållskostna-
derna nere.**N O R R K Ö P I N G****Aktiebolaget****C. L. SVENSSON & SÖNER**

NORRKÖPING

Tillverkar tyger och filter.
Tel. 201 21.

BETALD ANNONSPLATS

N Y K Ö P I N G**N. J:s LIVSMEDEL**— allt i matvaror på ett ställe, spe-
ceri-, bröd- och mjölkaffär.

Tel. 2013 Borgaregatan 12

A - B Fotoramar

REKOMMENDERAS

Hemgårdsvägen 8

Tel. 2466 NYKÖPING Tel. 2466

KAPPCENTRUM

Specialaffär för Kappor och Klänningar

Brunnsgatan 29 - Tel. växel 1108,1478

NYKÖPING

S U N D S V A L L

med omnejd

AB BENGT ANDERSSON**MANUFAKTURAFFÄR**

STORGATAN 17

Tel. 3311

Järnkonstruktioner och Smiden

för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad

Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAPavhåller å Bergsäckers Travbana Sunds-
vall, travtävlingar c:a 30 söndagar under

Mars—Oktober 1949. Totalisator.

631 88 Pressrummet 630 61

Tel.: Kontoret 4270 — Banmäst. 5330

S Ö D E R T Ä L J E**FLER och FLER**köper sina skor
hos oss.**SÖDRA SKO**

Järnagatan 1 — Södertälje Södra

Tel. 317 72, 354 72, 335 94.

U M E Å med omnejd**U M E Å T E G E L B R U K**

Bäckström & Co.

Box 5, Umeå 1. Tel. kontoret 570
bruket 126**Föreningen MÖBELSNICKERIET**

Grisbacka, GRUBBE

Tel. Fabr. 394. Kont. 684

U m e å

BETALD ANNONSPLATS

U P P S A L A**A.-B. RÖRKOMPANIET**

E. B. Widén

Vaksalagatan 27 - UPPSALA

Tel. 307 86, 347 86.

Fil.: Kyrkogat. 4, Norrtälje. Telefon 11 79.

Värme, Ventilations- och Sanitets-
anläggningar samt Reparationer.**KUNGSÄNGENS****KEMISKA TVÄTT**

Kungsängsgatan 23

Tel. 382 52

REKOMMENDERAS

V Ä S T E R Å S**VARGBO HANDELSTRÄDGÅRD**

Telefon 312 32

Blomsterhandel, Stora gatan 86. Tel. 305 61

Utför alla slags Binderier och Blomster-
korgar omsorgsfullt. Årstidens krukväx-
ter och lösa blommor i stor sortering och
till billiga priser.**ERIKSSONS EFTR.****Frukt & Grönsaker**

Rekommenderas

Stora Torget 3

Tel. 355 12 Västerås Tel. 355 12

Ö R E B R O**TURMAN**

I TÄTEN

HERRKLÄDER

GOSSKLÄDER

EKIPERING

Tel. 240 20 Storgatan 24 Tel. 240 20

Ö r e b r o

Hushållsskolan MARGARETA

Ö R E B R O

Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50

1:a kl. Matsalar

Festväning och Matvaruaffär

Elever mottagas

Rederiaktiebolaget

IRIS

STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 „
S/S "Polaris"	3775 „
S/S "Jupiter"	3200 „
S/S "Orion"	3000 „
S/S "Atair"	2990 „

BETALD ANNONSPLATS

BRÖDERNA OLSSONS

BILVERKSTAD

MOKORSET

Tel. Myssje 46, anknytn. bostaden

Fullständig bilservice

Texaco bensin och oljor

AKTIEBOLAGET

NYFORS JÄRNVAROR

Nyforsgatan 9, Eskilstuna

Tel. 319 31, 344 95

★

Välsorterad Järnhandel

AB Figeholms Bruk

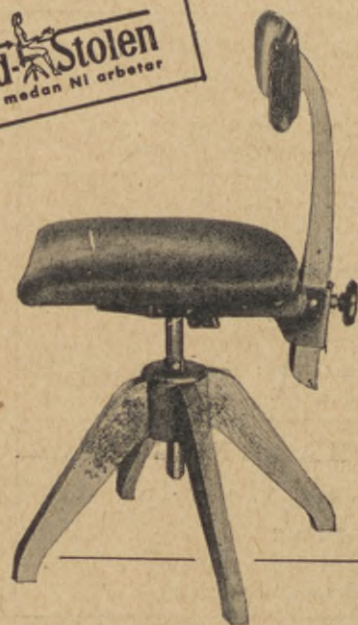
Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan

Jacquardkort — Registerkartong

AKTIEBOLAGET
ÅTVIDABERGS
INDUSTRIER